

Dossier radicalisering

Rapport Radicalisering & Polarisatie

Ledenbevraging 2024

Vlaanderen
verbeelding werkt

VVSG

Bijna tien jaar geleden kwam het eerste Vlaamse actieplan ter preventie van radicalisering tot stand. Het plan kwam er op uitdrukkelijke vraag van een aantal burgemeesters. Ze sloegen alarm nadat enkele inwoners besloten af te reizen naar jihadistische conflictgebieden ter ondersteuning van terroristische groeperingen.

Binnen dat Vlaamse actieplan kreeg de VVSG, met steun van de Vlaamse overheid, de opdracht om lokale besturen te ondersteunen in het kader van preventie van radicalisering. De VVSG neemt die rol op aan de hand van adviesverlening, opleiding, begeleiding, netwerking, monitoring, evaluatie, belangenbehartiging en professionalisering. Op deze manier draagt de VVSG bij aan een sterk geïntegreerde lokale aanpak van radicalisering.

Om inzicht te krijgen in hoe Vlaamse steden en gemeenten signalen van radicalisering en polarisatie ervaren, organiseert de VVSG elke twee jaar een ledenbevraging. Op lokaal niveau duiken immers vaak de eerste waarschuwingssignalen op, wat vroegdetectie van nieuwe trends en lokale noden mogelijk maakt.

In 2022 nam een groot aantal leden deel aan de bevraging, wat leidde tot concrete acties en aandacht voor de belangen van lokale besturen in verschillende media. Toch zorgde dit niet alleen voor media-aandacht, maar inspireerde het ook beleidsverandering. Zo keurde de Vlaamse regering dit jaar een decreet goed dat het preventief beleid structureel verankert en lokale besturen financieel en inhoudelijk ondersteunt. Deze verandering komt tegemoet aan de jarenlange vraag van de VVSG en de Vlaamse lokale besturen om te zorgen voor een duurzame verankering van dit thema. Het volledige rapport van deze bevraging vind je terug op de [VVSG-website](#).

Dit jaar blijkt opnieuw hoe essentieel het blijft om aandacht te schenken aan deze thema's. De tragische terreuraanslag van 16 oktober 2023 in Brussel, waarbij twee Zweedse supporters

omkwamen, benadrukt het belang van degelijke preventie. Daarnaast maken de frustraties rond aanhoudende geopolitieke spanningen duidelijk dat gezamenlijke actie tegen radicalisering en polarisatie noodzakelijk blijft.

Twee jaar na de vorige VVSG-ledenbevraging onderzoeken we in welke mate Vlaamse lokale besturen signalen van radicalisering en polarisatie opmerken. Welke impact heeft de geopolitieke realiteit op Vlaamse gemeenten? Hoe vaak worden lokale besturen geconfronteerd met nieuwe vormen van extremisme? In hoeverre beschouwen anderen de Vlaamse lokale besturen zelf als doelwit van haatspraak en polarisatie? En welke verdere noden bestaan bij Vlaamse lokale besturen in de aanpak van deze fenomenen?

Deze ledenbevraging sluit aan bij het VVSG-project “ondersteuning van de lokale preventie van gewelddadige radicalisering en polarisatie”. Sinds 2015 ontvangt de VVSG hiervoor middelen van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur en de Vlaamse regering. Op de VVSG-website vind je meer informatie over hoe de VVSG Vlaamse lokale besturen op dit thema ondersteunt. Vragen over deze bevraging of over de aangehaalde projecten kan je steeds richten aan radicalisering@vvsq.be.

De opbouw van het rapport verloopt als volgt. In het eerste deel bespreken we de bevraging in detail: hoe deze is opgesteld, wie een uitnodiging ontving om de bevraging in te vullen en wie onze respondenten zijn. In de daaropvolgende delen presenteren we de resultaten, gestructureerd rond een aantal hoofdthema's: radicalisering, polarisatie, desinformatie, beleid, LIVC R en noden & behoeften. We sluiten het rapport af met enkele concluderende opmerkingen over de meest opvallende resultaten.

Inhoud

Samenvatting.....	6
Ledenbevraging.....	7
Wie kreeg de bevraging?.....	7
Representativiteit.....	7
Begrippenkader.....	8
Respondenten.....	9
Resultaten.....	10
Gewelddadige radicalisering.....	10
Schadelijke polarisatie.....	21
Desinformatie.....	29
Beleid.....	31
LIVC R.....	35
Noden en Behoeften.....	43
Besluit.....	44
Bijlagen.....	49
Bijlage 1: Representatie van gemeenten naar Belfius cluster.....	49
Bijlage 2: Representatie van gemeenten naar geografische indeling (per provincie).....	50

Bijlage 3: Desinformatie.....	51
Meer info en bronnen.....	52
Over VVSG	52

Samenvatting

Minder Vlaamse gemeente ervaren signalen van gewelddadige radicalisering.

- 57% van de Vlaamse gemeenten ontvangt signalen van radicalisering. Dat is een daling van 10% in vergelijking met de ledenbevraging van 2020.
- De problematiek doet zich nog steeds voornamelijk voor in verstedelijkte gebieden, maar ook 45% woongemeenten en 30% landelijke gemeenten ervaren problemen.
- Islamistisch jihadistisch extremisme (41%) is de meest voorkomende vorm van extremisme, voor rechts-extremisme (35%) en anti-overheidsradicalisering (30%).
- De grootste dreiging gaat uit van Islamistisch jihadistisch- en rechts- extremisme.

Stabilisatie van polarisatietrends in Vlaamse Gemeenten

- Lichte toename signalen polarisatie (48% i.p.v. 44%)
- Bij 16% leidt dit zelfs tot sociale onveiligheid in de gemeente
- Vooral, doch niet uitsluitend, verstedelijkte gebieden nemen polarisatie waar.
- Meest gepolariseerde thema's: "etniciteit en cultuur", "rondhangende jongeren" en "vluchtelingenbeleid".
- Daarnaast zorgen het conflict Israël-Palestina (67%), levensbeschouwing (64%), de beschikbaarheid van sociale woningen (53%) en gender (50%) lokaal voor spanningen.

In een wereld vol informatie groeit de uitdaging voor lokale besturen om feit en fictie te onderscheiden.

- 43% van de lokale besturen detecteert desinformatie in hun omgeving.
- In het verkiezingsjaar 2024 richt desinformatie zich vooral op het lokale overheidsbeleid (58%).
- Foutieve berichtgeving richt zich op vluchtelingen, nieuwkomers en mensen met een migratieachtergrond.

Een derde van de Vlaamse gemeenten voert een specifiek radicaliseringsbeleid.

- Dat is een lichte daling ten opzichte van de vorige ledenbevraging (38%).
- Vooral landelijke – en woongemeenten werken minder vaak rond dit thema, terwijl het thema door alle centrumsteden wordt opgepikt.
- Het gebrek aan capaciteit, middelen en de "ongrijpbaarheid" van het fenomeen spelen parten bij de uitwerking van een beleid.
- De online wereld blijft voor velen nog een blinde vlek.

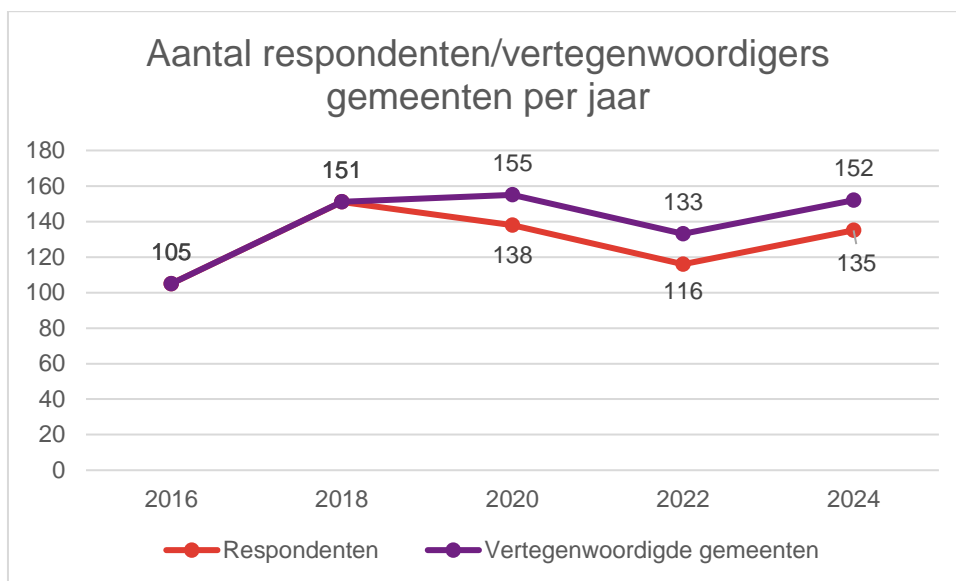
In 86% van de Vlaamse gemeente is een LIVC R aanwezig.

- Opnieuw een kleine stijging in aantallen, maar zijn ze even actief?
- Tot nu toe heeft 31% nog geen enkel dossier besproken op de LIVC R. Daarom signaleren leden dat het grootste probleem een gebrek aan casussen is, wat het lastig maakt om de LIVC R actief te houden. Bij een inactieve werking bestaat immers het risico op verminderde waakzaamheid voor mogelijke toekomstige problemen.
- Twee op vijf respondenten hebben een lokaal afsprakenkader met duidelijke spelregels.

Ledenbevraging

Wie kreeg de bevraging?

Op dinsdag 21 mei 2024 stuurden we de bevraging naar alle Vlaamse burgemeesters, die tot vrijdag 28 juni (29 werkdagen) de tijd kregen om de vragenlijst in te vullen. In totaal vulden 135 respondenten de vragenlijst in, waarvan er 23 (17%) niet alle vragen doorliepen. Deze 135 respondenten vertegenwoordigen 152 lokale besturen, aangezien een respondent de vragenlijst voor meerdere besturen kon invullen. Dit resultaat toont een verbetering ten opzichte van de vorige bevraging twee jaar geleden, toen 116 respondenten 133 besturen vertegenwoordigden.

Figuur 1: Aantal respondenten/vertegenwoordigers gemeenten per jaartal

Ondanks de veelvuldige bevraging van lokale besturen blijkt er nog enthousiasme bij gemeenten om deze VVSG ledenbevraging in te vullen. Sinds 2020 kunnen ook intergemeentelijke coördinatoren de bevraging invullen voor meerdere gemeenten. Daarom valt er in figuur 1 een verschil waar te nemen tussen het aantal respondenten en het aantal gemeenten vertegenwoordigt in de resultaten.

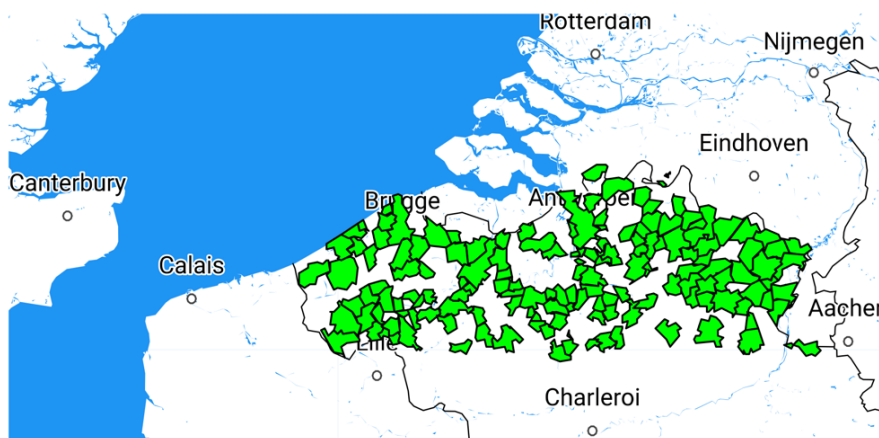
Twee jaar geleden viel er een kleine terugval waar te nemen in de ledenbevraging. Daarom besloten we dit jaar om verschillende herinneringen uit te sturen naar gemeenten waar we nog geen data van ontvangen hadden. Deze herinnering stuurden we uit naar zowel de burgemeester als medewerkers van het lokaal bestuur.

Representativiteit

Met 135 respondenten komt het aantal iets lager uit dan de vereiste steekproefgrootte van 172 voor een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Daarom voerden we extra analyses uit om te bepalen of de steekproef de Vlaamse lokale besturen goed vertegenwoordigt. Een dubbele controle onderzoekt of de respondenten de populatie representeren, zoals weergegeven in figuur 2 met de deelnemende gemeenten.

Respondenten ledenbevraging

Deze kaart toont de gemeenten die de ledenbevraging hebben ingevuld

Figuur 2: Deelnemende gemeenten aan de bevraging

De eerste stap evalueert hoe goed de steekproef de verschillende gemeentetypes weerspiegelt, op basis van de Belfius-typologie die Belgische gemeenten in 16 clusters indeelt. We onderzochten of bepaalde clusters over- of ondervertegenwoordiging tonen. Bijlage 1 vergelijkt de clusters binnen de Vlaamse gemeenten (n=300) met die in de steekproef (n=152). Deze vergelijking toont een lichte oververtegenwoordiging van "grootsteden en centrumsteden" (8% tegenover 4%) en "gemeenten met economische aantrekkingskracht" (30% tegenover 25%). Tegelijkertijd geeft het een lichte ondervertegenwoordiging aan voor "woongemeenten" (31% tegenover 39%). De overige categorieën tonen weinig verschil.

Daarna volgt een analyse van de geografische spreiding van de steekproef, gemeten aan het proportioneel aantal gemeenten per provincie. Bijlage 2 wijst op enkele lichte verschillen tussen steekproef en populatie. Vlaams-Brabant vertoont een kleine ondervertegenwoordiging (18% tegenover 22%), terwijl Limburg een beperkte oververtegenwoordiging laat zien (18% tegenover 14%). De overige provincies tonen geen opvallende verschillen.

In het algemeen biedt deze steekproef een representatief beeld van de Vlaamse gemeenten op basis van type en geografische spreiding.

Begrippenkader

Aan het begin van de rapportage verduidelijken we hoe bepaalde centrale begrippen in deze bevraging exact zijn gedefinieerd. Vaak ontstaan misinterpretaties of het gebruik van begrippen als containerbegrip, wat de betekenis verzwakt. In deze ledenbevraging leggen we de nadruk op mogelijke toxische of schadelijke effecten voor de maatschappij.

Hieronder volgen de definities die we aan onze respondenten meegaven:

Radicalisering is een proces dat niet noodzakelijk negatief hoeft te zijn. Vele radicale ideeën hebben immers aanleiding gegeven tot verandering in de maatschappij. In deze vragenlijst focussen we ons echter op **schadelijke of gewelddadige radicalisering** wat we beschouwen als een proces dat in grote mate de houding ten aanzien van het gebruik van geweld bepaalt. Het is dus een proces dat kan leiden - maar niet noodzakelijk leidt - tot gewelddadig extremisme. Dit is namelijk de bereidheid om het gebruik van geweld te

aanvaardt om extremistische doeleinden te bereiken, zonder dat daarom effectief wordt overgegaan tot het uitoefenen van geweld.

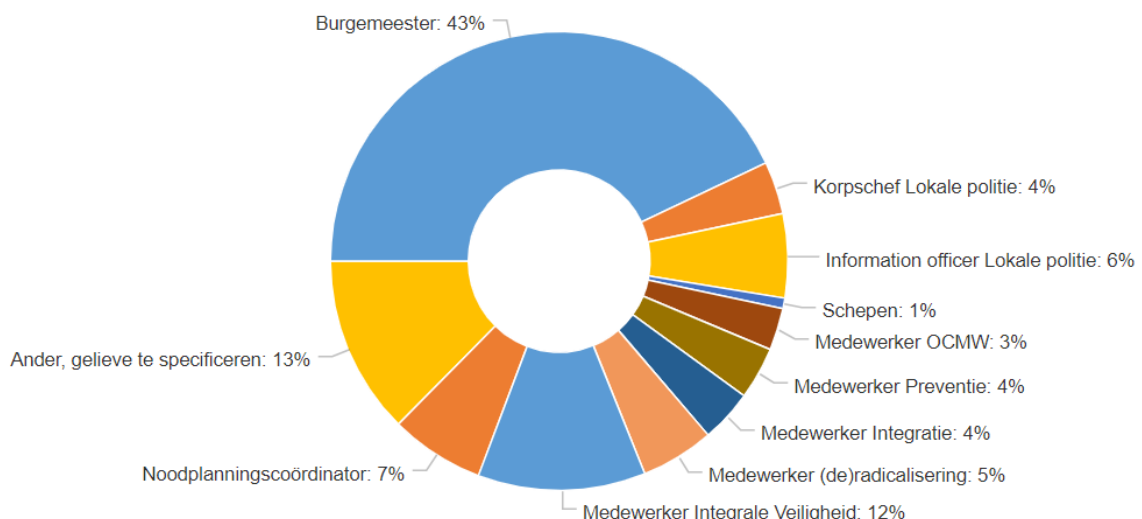
Polarisatie is op zich een neutraal gegeven. Net als “radicalisering” kan het zowel verrijkend als bedreigend zijn. Polarisatie wordt pas bedreigend of schadelijk als het focust op identiteiten in plaats van op ideeën. Er wordt niet meer op de bal gespeeld, maar op de man. Dit soort **schadelijke polarisatie** is een doorgedreven wij-zij denken, waarbij een open gesprek tussen groepen onmogelijk wordt en de sociale cohesie wordt aangetast. Dit kan uiteindelijk uitmonden in (een toename van) spanningen tussen groepen en in risico's voor de sociale veiligheid (gevoel van onveiligheid in een buurt als gevolg van gepleegde criminaliteit; (gepercipieerde) overlast of conflicten tussen groepen of burgers onderling in die buurt). Het is deze definitie van “schadelijke polarisatie” die we ook hebben toegepast in onze bevraging.

Desinformatie is informatie die doelbewust foutief is en opzettelijk zo verspreid wordt met slechte bedoelingen. Desinformatie onderscheidt zich van andere begrippen zoals malinformatie of misinformatie doordat er een onjuiste context wordt gecreëerd onder de vorm van vermomde, gemanipuleerde en gefabriceerde berichten. Bij misinformatie gaat het over foutieve informatie die niet als doel heeft om personen of instellingen schade te berokken. Terwijl malinformatie dan weer correcte informatie betreft, maar wel als doel heeft om schade te bewerkstelligen (bv. Datalekken).

Respondenten

Zoals eerder vermeld, ging de vragenlijst naar de burgemeesters van de 300 Vlaamse lokale besturen. In de begeleidende mail gaven we aan dat zij de vragenlijst zelf konden invullen of doorsturen naar een andere persoon die volgens hen het meest geschikt leek om dit in te vullen.

In de meeste gevallen (43%) vulde de burgemeester zelf de bevraging in. Daarnaast werd vooral een beroep gedaan op medewerkers van het lokaal bestuur die zich richten op integrale veiligheid (12%), noodplanning (9%), (de)radicalisering (5%), preventie (4%), integratie (3%) of OCMW (3%). In sommige gemeenten vulde de information officer van de lokale politie (6%) of de korpschef (4%) de vragenlijst in. Onder de categorie “Ander” vallen onder andere functies zoals (adjunct) algemeen directeur, kabinetsmedewerker en secretaris lokale politie.

Figuur 3: Respondenten

Resultaten

De vragenlijst bevat 57 vragen, zorgvuldig samengesteld rond zes belangrijke thema's. Het eerste thema zoomt in op signalen van radicalisering. Hierbij peilen de vragen naar de lokale aanwezigheid en de dreiging die voortkomt uit verschillende vormen van radicalisering. Het tweede thema onderzoekt signalen van polarisatie en bekijkt de mate van verdeeldheid in lokale gemeenschappen, evenals de thema's die bijdragen aan dat wij-zij denken. Bij het derde thema richten de vragen zich op signalen van desinformatie en hoe dergelijke misleidende informatie lokaal circuleert. Het vierde thema verkent hoe gemeenten radicalisering en polarisatie beleidsmatig aanpakken en welke strategieën en maatregelen zij inzetten. Het vijfde thema draait om de rol van de Lokale Integrale Veiligheidscel (LIVC R), een wettelijk verplicht overlegplatform waar lokale actoren zich buigen over de situatie van geradicaliseerde personen. Tot slot belicht het zesde thema de lokale noden en behoeften, met vragen over welke ondersteuning of middelen nodig zijn om effectief met deze uitdagingen om te gaan.

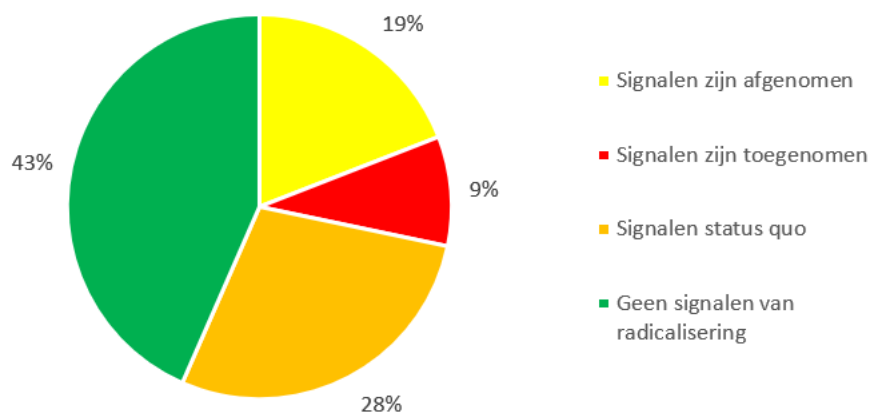
Samen bieden deze thema's een uitgebreid inzicht in de complexe vraagstukken rond radicalisering en polarisatie op lokaal niveau.

Gewelddadige radicalisering

Het eerste topic van deze vragenlijst gaat in op de signalen van gewelddadige radicalisering. Zoals in het begrippenkader verduidelijkt kregen de deelnemers meer duiding bij de term "radicalisering", waarbij duidelijk werd aangegeven dat deze vragenlijst ingaat op "gewelddadige radicalisering" oftewel de bereidheid om het gebruik van geweld te aanvaarden om extremistische doeleinden te bereiken.

Signalen

Dit onderdeel behandelt de signalen die lokale respondenten waarnemen, kortom hun inschatting van de situatie ter plekke. We vroegen hen eerst in welke mate ze te maken hebben met signalen van gewelddadige radicalisering. De resultaten zijn weergegeven in figuur 4. Opvallend is dat 43% van de respondenten (65 in totaal) aangeeft geen signalen van gewelddadige radicalisering te ontvangen. Twee jaar geleden stelden we dezelfde vraag tijdens onze laatste ledenbevraging, toen gaf 33% aan geen signalen te hebben ontvangen. Dit betekent dat er nu 10% meer Vlaamse gemeenten in onze steekproef zijn die geen signalen van radicalisering waarnemen.

Figuur 4: Lokale signalen van gewelddadige radicalisering

Hoewel het bovenstaande resultaat een positieve ontwikkeling lijkt, moeten we voorzichtig blijven bij de interpretatie. Deze cijfers weerspiegelen namelijk de perceptie van de respondenten. Dit betekent niet automatisch dat lokale besturen daadwerkelijk minder signalen van radicalisering opvangen. De daling kan bijvoorbeeld worden verklaard door verminderde aandacht voor het fenomeen of een beperkt zicht op lokale signalen. **Toch lijkt het erop dat er tegenwoordig in Vlaanderen minder gemeenten met signalen van gewelddadige radicalisering te maken hebben.** Omgekeerd stellen we vast dat 57% van de Vlaamse gemeenten nog steeds signalen ontvangt. In 28% van deze gemeenten blijft het aantal signalen gelijk, en in 9% is er zelfs een toename. Voor 19% van de respondenten speelt radicalisering nog steeds een rol, maar zij merken een afname van het aantal signalen op.

Om te onderzoeken of er verschillen zijn in signalen per type gemeente, werden de gegevens naast de Belfius-typologie van gemeenten gelegd. Deze typologie deelt gemeenten in verschillende clustertypes in. De resultaten (tabel 1) laten zien dat vooral landelijke gemeenten (70%) en woongemeenten (55%) aangeven geen signalen van radicalisering te ontvangen. Ook in toeristische gemeenten meldt de meerderheid geen signalen, maar de steekproef voor deze cluster is met slechts drie respondenten te klein om betrouwbare conclusies te trekken. We moeten echter opnieuw voorzichtig zijn met het interpreteren van de resultaten. Het betekent immers niet per se dat er minder gewelddadige radicalisering is in woon- en landelijke gemeenten. Mogelijke alternatieve verklaringen zijn:

- Woon- (83%) en landelijke (86%) gemeenten geven meer dan andere clusters aan dat ze geen specifiek beleid voeren rond gewelddadige radicalisering en polarisatie. Deze fenomenen zijn vaak onzichtbaar en manifesteren zich in de hoofden van burgers. Zonder een concreet beleid voor analyse en aanpak is het moeilijk om signalen te detecteren.
- In deze gemeentetypes is er vaker geen specifieke contactpersoon aangeduid om de thematiek op te nemen.
- Woon- (15%) en landelijke (17%) gemeenten geven meer dan andere clusters aan dat ze geen LIVC R hebben opgericht. Zonder een overlegtafel zoals de LIVC R waar signalen over geradicaliseerde individuen worden uitgewisseld is het moeilijk om na te gaan wat er speelt op lokaal niveau.

Een conclusie die we kunnen trekken, is dat, net als twee jaar geleden, **de resultaten laten zien dat gewelddadige radicalisering nog steeds vooral in stedelijke gebieden (clusters 3-5) wordt waargenomen.** De cijfers tonen aan dat vooral centrumsteden signalen opmerken (92%), gevolgd door verstedelijkte gemeenten en gemeenten met een economische aantrekkingskracht (beide 73%).

Signalen van radicalisering in absolute cijfers en %	Cluster 1: Woon-gemeenten (n= 47)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=30)	Cluster 3: Economische aantrekkingskracht (n=45)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=15)	Cluster 5: Centrum-gemeenten (n=12)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=3)	Totaal (n=152)
Ja (gelijk)	11	3	17	7	5	0	43 (28%)
Ja (stijging)	2	2	5	1	4	0	14 (9%)
Ja (daling)	8	4	11	3	2	1	29 (19%)
Ja (totaal)	21 (45%)	9 (30%)	33 (73%)	11 (73%)	11 (92%)	1 (33%)	86 (57%)
Neen	26 (55%)	21 (70%)	12 (27%)	4 (27%)	1 (8%)	2 (77%)	65 (43%)

Tabel 1: Signalen van radicalisering verdeeld per Belfiusclustertype

Uitingsvormen

Respondenten die lokale signalen van radicalisering waarnemen, kregen een lijst met verschillende vormen van gewelddadige radicalisering voorgelegd (tabel 2). Ze konden aangeven hoe vaak een uitingsvorm in hun gemeente voorkomt en hoe deze signalen de afgelopen jaren zijn veranderd (toename, stabilisatie of afname).

Tijdens de ledenbevraging van 2022 vond een opmerkelijke verschuiving plaats. Voor het eerst meldden toen meer gemeenten signalen van rechts-extremisme (54%) dan van Islamistisch/Salafi-Jihadi extremisme (51%). Deze trend zette zich echter niet door. Uit onze huidige bevraging blijkt dat Islamistisch extremisme (41%) nog steeds de meest voorkomende vorm van extremisme is in Vlaamse gemeenten, gevolgd door rechts-extremisme (35%) en anti-overheidsradicalisering (30%). Toch valt er een belangrijk verschil op tussen de uitingsvormen: terwijl de signalen van Islamistisch extremisme eerder stagneren (60%) of zelfs afnemen (23%), melden meer gemeenten een toename in signalen van rechts-extremisme (38%) en anti-overheidsradicalisering (39%).

Vormen van radicalisering	Toegenomen	Gestabiliseerd	Afgenomen	Totaal aantal gemeenten met signalen (n=152)
Islamistisch/ Salafi Jihadi extremisme	11 (18%)	37 (60%)	14 (23%)	62 (41%)
Rechts-extremisme	20 (38%)	25 (47%)	8 (15%)	53 (35%)
Anti-overheid radicalisering	18 (39%)	18 (39%)	10 (22%)	46 (30%)
Radicale motorbendes	2 (6%)	28 (78%)	6 (17%)	36 (24%)
Links-extremisme	2 (8%)	21 (81%)	3 (12%)	26 (17%)
Milieu- en klimaat-radicalisering	4 (19%)	14 (67%)	3 (14%)	21 (14%)
Ultranationalistische organisatie	5 (29%)	11 (65%)	1 (6%)	17 (11%)
Dierenrechten-radicalisering	3 (19%)	10 (63%)	3 (19%)	16 (11%)
Sekten en sektarische organisatie	0	10 (91%)	1 (9%)	11 (7%)

Tabel 2: Uitingsvormen van radicalisering

In onze ledenbevraging focussen we niet enkel op het aantal signalen in de gemeente, maar willen we tevens inzicht krijgen in de mate waarin deze signalen ook zorgen voor een bedreiging van het samenleven en de veiligheid. De resultaten uit tabel 3 tonen aan dat de grootste bedreigingen vandaag nog steeds uitgaan van zowel Islamistisch extremisme als rechts-extremisme. Islamistisch extremisme wordt door maar liefst 67% als een bedreiging aanzien. Daarbij wordt aangegeven dat in 17 Vlaamse gemeenten (25%) dit vandaag reeds zorgt voor een bedreiging, met daarbij 2 respondenten die aangeven dat dit de grootste bedreiging vormt voor het samenleven en de veiligheid in de gemeente. Op vlak van rechts-extremisme uit 62% een bezorgdheid. In 18

gemeenten (29%) zorgt deze vorm van extremisme al voor een bedreiging, waarbij 3 deze als grootste bedreiging beschouwen. Daarna geven respondenten aan dat vooral anti-overheid radicalisering (50%), radicale motorbendes (43%) en links-extremisme (43%) voor een bedreiging (kunnen) zorgen.

Uitingsvormen/ Bedreiging voor het samenleven en de veiligheid	Geen bedreiging	Mogelijks een bedreiging	Ja, dit vormt momenteel een bedreiging	Ja, dit vormt de grootste bedreiging	Totaal
Islamistisch/ Salafi Jihadi extremisme	23 (33%)	29 (42%)	15 (22%)	2 (3%)	69 (100%)
Rechts- extremisme	24 (38%)	21 (33%)	15 (24%)	3 (5%)	63 (100%)
Anti-overheid radicalisering	31 (50%)	25 (40%)	3 (5%)	3 (5%)	62 (100%)
Radicale motorbendes	32 (57%)	19 (34%)	5 (9%)	0	56 (100%)
Links- extremisme	32 (57%)	22 (39%)	2 (4%)	0	56 (100%)
Milieu - en klimaat- radicalisering	47 (82%)	9 (16%)	1 (2%)	0	57 (100%)
Ultranationali- stische organisatie	37 (69%)	7 (13%)	10 (19%)	0	54 (100%)
Dierenrechten- radicalisering	48 (84%)	9 (16%)	0	0	57 (100%)
Sekten en sektarische organisatie	44 (77%)	9 (16%)	4 (7%)	0	57 (100%)

Tabel 3: Uitingsvormen naar bedreiging samenleven en veiligheid

Rapportage van signalen

Bij het bekijken van de zogenaamde “leveranciers” van signalen van gewelddadige radicalisering zien we weinig verschil in vergelijking met de laatste ledenbevraging. Opnieuw geven de respondenten aan dat de lokale politie (81%) hun hoofdleverancier blijft. Daarna volgen scholen (52%), OCMW (49%), burgemeester (39%), de eigen diensten van de gemeente (30%) en burgers (29%). Een volledig overzicht vind je in bijlage 3.

Niet alleen leveranciers kwamen aan bod, ook de aanpak van gemeenten om zicht te krijgen op mogelijke signalen (zie tabel 4). Dit onderzoek geeft een vergelijkbaar beeld met de laatste ledenbevraging. Gemeenten vertrouwen voornamelijk op de LIVC R voor het bespreken van signalen (90%). Daarnaast geven veiligheidsdiensten inzicht in de dreiging via rapportages van de lokale politie (63%) en informatie van OCAD en de Staatsveiligheid (40%). Twee respondenten weten niet hoe ze het fenomeen in kaart kunnen brengen.

Hoe probeert u zicht te krijgen op signalen van radicalisering? Meerdere antwoorden zijn mogelijk

	Aantal	% van de antwoorden	%
Bespreking op LIVC R	57		90%
Rapportage door de lokale politie	40		63%
Informatie door veiligheidsdiensten (OCAD, Staatsveiligheid)	25		40%
Opvolgen van sociale media	24		38%
Bevraging bij scholen	20		32%
Bevraging van eerstelijnsactoren	15		24%
Informatie door het parket	11		17%
Wijkanalyse	9		14%
Bevraging bij burgers	8		13%
Online meldpunt	4		6%
Ander, gelieve te specificeren	4		6%
Niet, we weten niet hoe het in kaart te brengen	2		3%
Niet	0		

N 63

Tabel 4: Hoe zicht krijgen op signalen van radicalisering

Casuïstiek

Om te begrijpen wat respondenten binnen de Vlaamse lokale besturen verstaan onder uitingen van “radicalisering”, vroegen we hen om per uitingsvorm een voorbeeld te geven van lokale casuïstiek. Op deze manier krijgen we inzicht in de aard van de caseload in Vlaanderen en de specifieke problemen die op lokaal niveau naar voren komen.

Islamistische/Salafi Jihadi radicalisering

In de ledenbevraging komen nog steeds diverse voorbeelden van Islamistisch geïnspireerd extremisme aan bod. Een aantal centrumsteden geven aan dat deze vorm van radicalisering nog steeds speelt in hun stad. De signalen die daarbij binnen komen gaan vooral over bepaalde sympathieën/uitspraken, plotse verandering in gedrag, tot het effectief gebruik van geweld.

We merken dat er nog altijd meldingen en signalen binnen de schoot van het LIVC-R aangemeld worden. In onze contacten met de scholen zien we ook daar de signalen rond bezorgdheden van deze vorm van radicalisering. Dit vertaalt zich in sympathie voor jihadistische groeperingen, bepaalde uitspraken tot het plegen van geweld. (Centrumstad)

Een voorbeeld van Islamitische radicalisering is een melding van iemand die op 1 jaar tijd een volledige switch heeft gemaakt. Hij ging van drugsverslaafde naar extreem gelovige in die periode. Momenteel spendeert hij al zijn tijd in de moskee, laat hij een baard groeien, spoort hij zijn ouders aan om hun woning van de hand te doen aangezien een lening tegen hun geloof spreekt, hij eet apart, wil geen job aannemen waarbij hij de kans niet krijgt om overdag te bidden en waar hij op vrijdag moet werken,... (Centrumstad)

Toch speelt deze problematiek niet exclusief in centrumsteden. Respondenten uit landelijke- en woongemeenten geven aan dat ook zij te maken krijgen met individuen die reeds gekend staan bij politiediensten en parket.

Een jongeman binnen de gemeente is sterk veranderd van gedrag. Hij is heel minachtend tegenover vrouwen en houdt er radicale ideeën op na. Hij is tevens gewelddadig en heeft

geen respect voor de autoriteiten. Er is een vermoeden dat zijn moeder en zussen moeten leven volgens zijn regels en wetten. De betrokken jongeman kwam reeds meermaals in contact met het gerecht. (Landelijke gemeente)

Binnen de politiezone werd op basis van OCAD berichtgeving signalen opgevangen, die worden opgevolgd of ze zich in een bijzondere situatie bevinden bv. opname gevangenis (Woongemeente)

Meerdere respondenten melden dat de gemeente actief bepaalde individuen via sociale media opvolgt. Deze aanpak levert resultaten op, doordat in verschillende gevallen signalen opduiken uit het sociale mediagedrag van burgers.

Aanmeldingen op het LIVC-R op basis van vermoedens gevoed door verontrustende uitspraken of boodschappen op bvb. Telegram. (Centrumstad)

Radicalisering van jongeren via extremistische sociale mediakanalen die gelinkt kunnen worden aan IS. (Woongemeente)

In het kader van hedendaagse conflicten merken respondenten op dat deze een impact nalaten op onze huidige samenleving. De gebeurtenissen kunnen een trigger vormen voor personen om zelf de stap te zetten naar bedreigingen of gewelddadige acties.

In de periode van opstoot van radicalisme in Frankrijk waren er enkele graffiti-momenten op gebouwen. (Gemeente met economische aantrekkings)

De oorlogssituatie in Israël is een voedzame bron voor het voeden van een anti-westers discours. De lijn tussen sociaal activisme en een haatdiscours is moeilijk te bepalen. Uiteraard is er niets mis mee om bepaalde situaties aan te kaarten en voor deze zaken de nodige publieke aandacht te vragen. Iedereen is vrij om zijn mening te uiten maar vaak ontbreekt alle nuance en wordt er zeer eenzijdig bericht. Tussen de propagandisten en zogezegd sociale activisten zitten helaas ook individuen die haatboodschappen verspreiden, fake news en op zoek gaan naar jongeren die makkelijk beïnvloedbaar zijn. Op zich herhaalt zich gewoon wat er zich in het verleden voordeed. Dit opzetten tegen gemeenschappen, overheidsinstanties (scholen) manifesteert zich ook beetje bij beetje meer in kleinere gemeentes. De uitslag van de nakende verkiezingen zou wel eens een bijkomende druppel kunnen vormen. (Gemeente met economische aantrekkings)

Respondenten delen hun zorgen over jongeren die dreigementen uiten via sociale media en op school weigeren deel te nemen aan bepaalde lesactiviteiten. Staatsveiligheid en OCAD bevestigden al eerder dergelijke signalen en ook in deze ledenbevraging benoemen de respondenten dit:

Wij krijgen meer signalen van jongeren die nogal extreem gaan in hun geloof. Ook op basis daarvan bedreigingen uiten. (Centrumstad)

Signalen van onderwijs over jongeren waar ze zich zorgen over maken, bv. kijken naar filmpjes van IS over onthoofding, weigeren om aan bepaalde lesactiviteiten deel te nemen, enz. (Centrumstad)

De focus op een specifieke doelgroep maakt de signalen vaak zeer zichtbaar. In een eerder voorbeeld kwam al de minachting voor vrouwen aan bod, maar ook de LGBTQIA+ -gemeenschap krijgt regelmatig dergelijke aanvallen te verduren.

Meer mensen van oost-blok die extreme houding aannemen tegenover vrouwen. De Koran wordt veel belangrijker. Extremere standpunten op school. Agressie islam tegen extreem rechts. Meer agressie vanuit islam tegenover LGBTQIA+. Vrouwen worden lastig gevallen, ook opmerkingen over kledij bv. (Verstedelijkte gemeente)

Tot slot tonen respondenten in casussen aan dat een preventieve en veiligheidsmatige opvolging niet los van elkaar hoeven te staan. Onderstaand voorbeeld wijst erop dat meerdere diensten kunnen werken rond één persoon.

Verdachte personen die werden doorgegeven vanuit de politiediensten. Zij werden zowel door de straathoekwerker als door de politie opgevolgd. (Gemeente met economische aantrekking)

Rechts-extremistische radicalisering

De respondenten signaleren verschillende tekenen van deze vorm van gewelddadige radicalisering. In veel gemeenten neemt het aantal gevallen merkbaar toe. Dit wijten de respondenten aan de toegenomen aandacht en alertheid voor het fenomeen en de nieuwe interventiemogelijkheden van gemeenten, zoals (vroegtijdige) betrokkenheid bij re-integratietrajecten van veroordeelden met extremistische sympathieën.

We worden meer geconfronteerd met vragen rond individuen die rechts extremistische uitlatingen doen. Waar er in het verleden minder aandacht was voor deze vorm van radicalisering, zien we nu wel dat onder andere in het onderwijs men alerter is. (Centrumstad)

Dankzij het nieuwe mandaat in het justitiehuis krijgen wij de kans om iemand die openlijk uitkomt voor zijn extreemrechtse sympathieën op te volgen nu hij nog in de gevangenis zit. De persoon in kwestie heeft verschillende tattoos die verwijzen naar extreemrechts, zo ook in het gelaat. In de gevangenis geeft hij ook aan zijn denkwijze niet te veranderen. (Centrumstad)

Toch zijn er lokaal ook moeilijkheden om aan de slag te gaan met rechts-extremistische signalen. Zo wijst een respondent op de moeilijkheid om sommige cases te behandelen op de LIVC R.

Information officer geeft aan dat rechtsextremisme zeker aanwezig is in onze stad, maar dat zij vaak geen hulp willen en hierdoor onder de radar blijven, of niet ter bespreking komen op LIVC's. (Centrumstad)

In sommige gevallen blijkt dat de gemeente zelf ook het doelwit wordt van rechts-extremistische uitingen.

Een persoon met extreemrechtse sympathieën en connecties bedreigde een loketbediende in het gemeentehuis omdat hem een bepaald attest werd geweigerd. (Verstedelijkte gemeente)

Diverse Vlaamse gemeenten lijken ook te maken te krijgen met activiteiten van extreemrechtse groeperingen zoals Voorpost en Blood and Honour op hun grondgebied. Dit speelt zowel in centrumsteden als in kleinere gemeenten.

Er zijn regelmatig activiteiten van voorpost of daarmee gelinkt op het grondgebied. We zien ook vaak affiches in het straatbeeld verschijnen die dan van voorpost blijken afkomstig te zijn. (Centrumstad)

Rechts extremistische organisaties (voorpost, Blood and honour) die samenkomsten organiseren, en ook vaker de kleinere gemeenten opzoeken ikv anonimiteit. (Landelijke gemeente)

Net als bij Islamistische radicalisering detecteren respondenten online signalen door hun aanwezigheid op sociale mediakanalen. In sommige gevallen is daarbij al duidelijk sprake van verregaande haatdragende boodschappen, terwijl het in andere gevallen draait om een extreme vorm van polarisatie.

Aanmeldingen op het LIVC-R op basis van vermoedens gevoed door verontrustende uitspraken of boodschappen vb op Telegram. (Centrumstad)

Dit uit zich in een casus van een persoon die vluchtelingen online bedreigde met de dood vanuit een rechtse ideologie. (Centrumstad)

Dit hebben we nog niet ondervonden in het fysieke leven. Maar de opmerkingen en reacties online laten er ons toe denken dat personen heel rechtse gedachten hebben. Dit is niet zozeer al radicalisering, maar een hoge graad van polarisatie, waarbij we toch wel enige vragen hebben hoe we hier mee moeten omgaan. (Gemeente met economische aantrekking)

Toch blijft het niet enkel bij online detectie. Respondenten wijzen ook op fysieke kenmerken en signalen die nog steeds worden opgepikt door eerstelijnsactoren.

De kamer van één jongere (16j) hing vol met nazivlaggen en dito symbolen. Hij behaalde het afgelopen schooljaar merkkelijk mindere resultaten op school. (Woongemeente)

Melding van iemand die uitspraken doet die in de rechts extremistische sfeer kaderen. Hakenkruisen, Hitlergroeten e.d. Bij de persoon in kwestie zijn er verschillende symbolen (zoals swastika) thuis te vinden. Hij gebruikt ook uitspraken die in die richting dreigend overkomen. (Woongemeente)

Anti-overheidsradicalisering

Uit de ledenbevraging van 2022 bleek al een toename van signalen bij Vlaamse gemeenten op vlak van anti-overheidssentimenten die tot radicalisering leiden. Deze trend zet zich ook na het hoogtepunt van de COVID-19-maatregelen voort. Diverse respondenten wijzen in hun antwoorden op het feit dat ze nog steeds brieven ontvangen van zogenaamde “autonome” of “soevereine” burgers die zich als onafhankelijk van de staat willen laten erkennen.

Brieven gericht aan het gemeentebestuur. Schrijvers van de brieven (2) geven aan de bevoegde overheden niet te erkennen. (Gemeenten met economische aantrekking)

Leden van de autonome burgerbeweging schrijven wel al eens een brief over hun onafhankelijkheid van de staat en hun bijzondere bankrekeningen. (Kustgemeente).

In andere gemeenten blijft het weliswaar niet bij het ontvangen van brieven, maar zijn er soevereine burgers die in beeld komen omdat ze weigeren een boete te betalen of hun pasgeboren kinderen willen laten erkennen als soeverein.

In het verleden ontvingen we brieven naar aanleiding van de corona pandemie, nu ontvangen we al eens een brief als verweer op een GAS boete bijvoorbeeld. (centrumstad)

De aanvragen om soeverein behandeld te worden zijn er nog altijd, weliswaar in mindere mate dan een aantal maanden geleden. Maar bij elke aanvraag voor een geboorte attest om erkend te worden als soevereine burger, wordt dit (preventief) besproken op het LIVC-R. (Centrumstad)

In de meeste gevallen lijkt er geen sprake te zijn van geweld, maar eerder een vorm van zogenaamd “paper terrorisme” zoals pseudo-juridische documenten en valse rechten. En toch wijzen respondenten ook op situaties waar het dreigt te escaleren.

Personen (autochtone afkomst) die zich proberen ‘te ontvoogden’ van de overheid en daarover uitgebreide, volkomen geschifte eisenbundels bezorgen aan stad. Leidt vaak tot boetes en deurwaardersbezoeken en kwade reacties. (Gemeenten met economische aantrekking)

Onze burgemeester krijgt nu en dan een brief van een soevereine burger. Onlangs is er nog iemand opgepakt naar aanleiding van bedreiging naar burgemeester en schepen toe. (Centrumstad)

Aantal personen die zich bv op sociale media negatief uiten ten opzichte van bestuursorganen, politie, ... Deze uitingen zijn soms bedreigend van aard en worden opgevolgd door politie en ook besproken op lokaal veiligheidsoverleg. (Verstedelijkte gemeente)

Respondenten geven aan dat anti-overheidsradicalisering niet steeds valt te linken met de soevereine of autonome denkbeelden. In diverse gevallen zien we een algemene weerstand tegen publieke instellingen.

Eerder individuen in enkele gemeenten dewelke geen regels kunnen naleven en hierdoor vaak met onze diensten in aanraking komen met telkens de nodige scheldpartijen tot gevolg. (Landelijke gemeente)

Een persoon van Syrische afkomst die boos is op alle diensten die hem zouden kunnen helpen. Voor hem zijn alle diensten hetzelfde en allemaal even slecht. Hij heeft een enorme afkeer naar zowel de stadsdiensten, overheidsdiensten, VDAB,... en geeft dit ook duidelijk aan. Zo begint hij mensen die werken op één van deze diensten ook lastig te vallen en stuurt hij mails waarin hij aangeeft dat 'wij zullen boeten', verwijtende mails, steeds in de wij-zij vorm spreekt. (Centrumstad)

Tot slot wijst een respondent op het belang om de beïnvloedingssfeer van individuen in kaart te brengen. In Vlaanderen zijn er immers diverse figuren die dergelijk gedachtegoed graag stimuleren.

Verschillende diensten krijgen af en toe een brief vanuit de soevereine-burgerhoek. In de gemeente naast ons zit een soort lokale leider/inspiratiefiguur die het anti-institutionele

denken aanwakkert. Hij neemt vaak telefonisch of per brief contact op met onze dienst Burgerzaken, soms om anderen te 'helpen'. (Verstedelijkte gemeente)

Andere vormen van radicalisering

Naast de drie meest voorkomende vormen van gewelddadige radicalisering spelen vaak nog andere politieke, religieuze of ideologische boodschappen die aanleiding kunnen geven tot geweld. Uit de voorbeelden van de respondenten blijkt dat de meeste vormen voorlopig eerder onder de noemer van activisme kunnen geplaatst worden. Deze acties volgt de gemeente vaak eerder preventief op om waakzaam te zijn voor eventuele escalatie.

Er zijn een aantal Pro-Palestijnse manifestaties doorgestaan met steun vanuit extreem-linkse hoek. (Gemeenten met economische aantrekking)

Er gaan maandelijkse protestacties door van dierenrechtenactivisten die protesteren tegen het dolfinarium. (Centrumstad)

Ten gevolge van een PFAS vervuiling bij een bedrijf in de gemeente waren er protesten door milieuactivisten. (Gemeente met economische aantrekking)

Respondenten wijzen op de aanwezigheid van groeperingen/sekten die een invloed wensen uit te oefenen op zoekende burgers die antwoorden willen op existentiële levensvragen.

*Er werden een aantal vreemde boeken verdeeld in verschillende wijken in X en Y (deelgemeente). titel boek: Het grote conflict - Ellen Gould White K E Boumann
Samenvatting: Het grote conflict beschrijft de geleidelijke beperking van onze persoonlijke vrijheden. Achter de schermen van de wereldpolitiek voltrekt zich een strijd om de macht die verder gaat dan de grenzen van onze planeet. Het onderwerp van het grote conflict bent u---
-en u beslist. Het boek bevat zowel schokkende openbaringen als troostrijke hoop voor de toekomst. Het beschrijft de historie van diverse godsdienstige stromingen binnen het christendom. Mooi vormgegeven met kleurenfoto's. (Verstedelijkte gemeente)*

In sommige gevallen leiden betogingen of acties in Vlaamse gemeenten tot ordeverstoringen of geweld. Respondenten geven aan dat het daarom belangrijk blijft om deze betogingen en acties te blijven monitoren door lokale politiediensten of door gesprekken met hulpverleners.

Betogingen ter hoogte van een supermarkt met betrekking tot verkoop konijnenvlees - personen die zich hier mee associëren hebben lak aan het beleid en alles wat regels zijn en verzetten zich hiertegen. (Landelijke gemeente)

Aan de hand van een aantal acties van milieu activisten, waarbij er geen geweld gebruikt wordt, maar waar we zien dat de acties meestal niet aangevraagd en onaangekondigd gebeuren. Momenteel nog vreedzaam, maar we moeten blijven opvolgen dat het niet escaleert naar gewelddadige acties. (Centrumstad)

Vanuit jeugdopbouwwerk komen een aantal signalen over anti-overheidsdenkers. Maar de jeugdopbouwwerkster kan nog perfect het gesprek aangaan met de jongeren. (Gemeente met economische aantrekking)

Tot slot stellen de respondenten dat ze de afgelopen maanden en jaren meermaals geconfronteerd zijn met diverse escalaties.

We hebben jaren geleden een conflict gehad met een schietincident tussen rivaliserende motorbendes. Vandaag zijn we waakzaam en zeer ontradend om dergelijke groepen op ons grondgebied te vestigen. (Gemeenten met economische aantrekkingskracht)

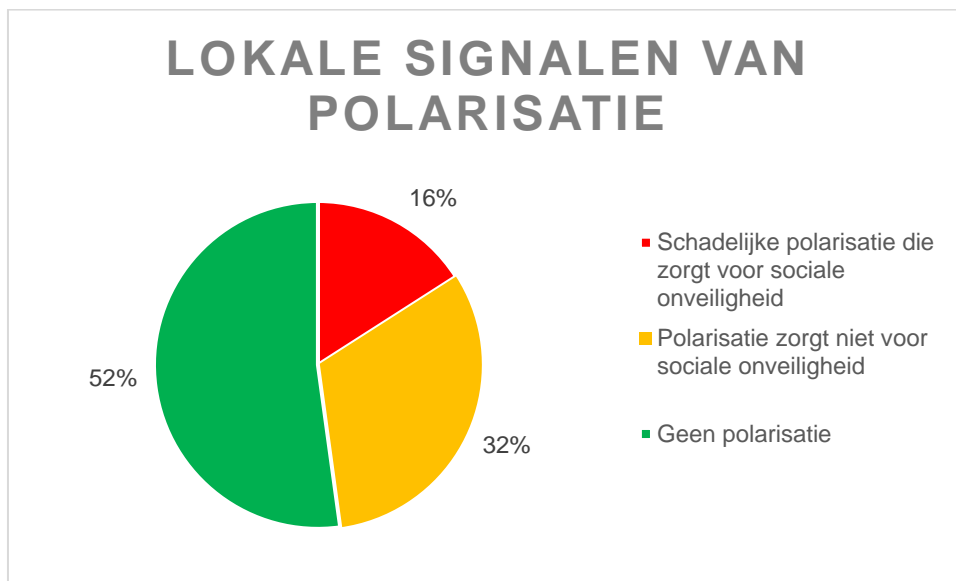
Er zijn spanningen naar aanleiding van een conflict tussen individuen van de Turkse gemeenschap versus individuen Koerdische gemeenschap. (centrumstad)

Schadelijke polarisatie

In deel 2 vragen we de respondenten in hoeverre er sprake is van "schadelijke polarisatie" in hun gemeente. Dit begrip verwijst naar het versterken van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving. We definiëren schadelijke polarisatie als een vergaand wij-zij-denken, waarbij een open gesprek tussen groepen onmogelijk wordt en de sociale cohesie onder druk komt te staan. Dit kan leiden tot spanningen tussen groepen en vormt risico's voor de sociale veiligheid.

Signalen

Polarisatie kent verschillende gradaties. Niet alle vormen van polarisatie zijn even schadelijk of zorgwekkend. Daarom stelden we de respondenten de vraag naar de mate waarin polarisatie een risico vormt voor de sociale veiligheid.

Figuur 5: Signalen polarisatie

Figuur 5 laat zien dat in meer dan de helft van de Vlaamse gemeenten geen sprake is van verregaande maatschappelijke spanningen of schadelijke polarisatie. Dit betekent anderzijds ook dat 48% van de respondenten wél enige vorm van polarisatie ervaart. Dit is een lichte stijging ten opzichte van twee jaar geleden, toen 44% van de respondenten aangaf polarisatie op te merken. Deze stijging is echter te beperkt om te spreken van een echte toename; er is eerder sprake van **een relatieve status quo in de signalen van polarisatie in Vlaamse gemeenten**.

Deze status quo is ook zichtbaar in de gradatie van ervaren polarisatie. Net als twee jaar geleden geeft ongeveer een derde van de Vlaamse gemeenten aan dat er weliswaar polarisatie merkbaar is, maar dat dit niet leidt tot sociale onveiligheid. Voor de overige 16% (2022: 13%) roept de schadelijke polarisatie echter wel zorgen op over de sociale veiligheid.

Bij het dieper analyseren van de data in het licht van de Belfiuscluster (zie tabel 5) vallen de verschillen tussen de gemeenteclusters nog meer op. Zo nemen bijna alle gemeenten uit cluster 4 en 5, de meer verstedelijkte gebieden in Vlaanderen, polarisatie waar. In contrast daarmee geeft de meerderheid uit rurale gebieden (cluster 1 en 2) aan dat zij geen polarisatie ervaren. Toch zijn er ook respondenten uit

deze rurale gebieden die aanvoelen dat de heersende polarisatie de sociale veiligheid in hun gemeente onder druk zet.¹

Signalen van Polarisatie in absolute cijfers en %	Cluster 1: Woon-gemeenten (n= 42)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=29)	Cluster 3: Economische aantrekking (n=40)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=13)	Cluster 5: Centrum-gemeenten (n=11)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=3)	Totaal (n=138)
Ja, polarisatie zorgt voor onrust en onveiligheid	4 (10%) ²	2 (7%)	8 (20%)	4 (31%)	4 (36%)	0	22 (16%)
Ja, maar geen onrust en onveiligheid	15 (36%)	2 (7%)	14 (35%)	7 (54%)	5 (45%)	1 (33%)	44 (32%)
Neen	23 (55%)	25 (86%)	18 (45%)	2 (15%)	2 (18%)	2 (67%)	72 (52%)

Tabel 5: Signalen polarisatie per Belfiuscluster

Breuklijnen

De toenemende tegenstellingen tussen groepen draaien steevast om maatschappelijke thema's. In de bevraging vroegen we de respondenten in hoeverre deze thema's lokaal voor onrust zorgen. Net als twee jaar geleden, staat "etniciteit en cultuur" bovenaan als het meest gepolariseerde thema (tabel 6). In totaal ziet 90% van de respondenten dit als een lokaal gepolariseerd thema, waarvan 44% stelt dat deze breuklijn geen sociale onrust of onveiligheid veroorzaakt in hun gemeente. In 22 andere gemeenten (46%) ligt dat anders, daar zorgt dit thema wél voor sociale onveiligheid. Voor 8 van hen (17%) is het zelfs de grootste zorg.

Als tweede meest polariserende thema duikt een nieuwe breuklijn op: "rondhangende jongeren." Dit thema veroorzaakt volgens maar liefst 88% van de respondenten polarisatie, en meer dan de helft (51%) merkt dat deze polarisatie leidt tot sociale onveiligheid. Vier gemeenten geven zelfs aan dat dit hun meest gepolariseerde thema is. Belangrijke nuance is dat dit thema voor het eerst in de vaste antwoordopties is opgenomen. Hierdoor kunnen we niet vergelijken met eerdere bevestigingen. Toch valt op dat het direct als één van de meest gepolariseerde thema's naar voren komt. Het thema werd dit keer opgenomen omdat een aantal respondenten in de vorige bevraging "hangjongeren" als open antwoord formuleerden op de opvolgingsvraag "Zijn er nog andere thema's, buiten bovenstaande, die lokaal zorgen voor polarisatie?".

¹ Het is ook hier belangrijk te benadrukken dat deze data steunen op de perceptie van de respondenten. Hierbij merken we op dat landelijke en woongemeenten vaker geen specifiek beleid voeren op dit thema of de capaciteit missen om dit op te volgen. Dit kan een reden zijn waarom ze polarisatie of maatschappelijke spanningen minder detecteren in hun gemeente. Daarnaast is "polarisatie" een abstract begrip dat vaak pas herkend wordt wanneer er bewustwording over het onderwerp heeft plaatsgevonden, of wanneer er een incident plaatsvindt met onderliggende maatschappelijke spanningen. Hierdoor wordt het voor gemeenten zonder een gerichte beleidsmatige aanpak extra moeilijk om vroegtijdige signalen te herkennen en een passende aanpak te ontwikkelen.

² De resultaten worden afgerond waardoor de totale som vaak iets hoger of lager is dan 100%.

De top drie wordt afgerond met het thema "vluchtelingenbeleid". Dit thema vertoont een sterke link met de eerste breuklijn. Maar liefst 79% van de respondenten ziet dit als een polariserend onderwerp. Hoewel de verdeeldheid in 55% van de gevallen onder de veiligheidsradar blijft, leidt dit bij 23% tot sociale onrust en onveiligheid.

Daarnaast leiden ook andere breuklijnen tot verdeeldheid in het maatschappelijk debat. Voorbeelden hiervan zijn het conflict Israël-Palestina (67%), levensbeschouwing (64%), de beschikbaarheid van sociale woningen (53%) en gender (50%). Verder wijzen twee respondenten erop dat in hun gemeente de topics "OCMW leefloon en uitkering" en "fusie van gemeenten" de grootste zorgen baren op het gebied van sociale onveiligheid.

	Gemiddelde	Aantal	% van de antwoorden			
Etniciteit & cultuur	51%	48	10%	44%	29%	17%
Rondhangende jongeren	49%	49	12%	37%	43%	8%
Vluchtelingen(beleid)	34%	47	21%	55%	23%	
Levensbeschouwing	32%	45	36%	40%	18%	7%
Conflict Israël-Palestina	30%	46	33%	48%	15%	4%
Gender	22%	46	50%	37%	9%	4%
Mobiliteit	20%	46	52%	35%	13%	
Beschikbaarheid sociale woningen	20%	47	47%	49%		
OCMW leefloon en uitkering	18%	47	53%	43%		
Milieu & Klimaat	14%	46	63%	33%	4%	
Conflict Rusland-Oekraïne	13%	47	64%	32%	4%	
Energiecrisis	9%	46	74%	26%		
Fusie van gemeenten	9%	47	81%	15%		
Ruimtelijke ordening	6%	47	85%	13%		
Dierenrechten	5%	45	84%	16%		

■ Geen polarisatie op dit thema
 ■ Polariserend, maar in beperkte mate (geen sociale onrust of onveiligheid)
 ■ Polariserend zorgt voor spanningen en sociale onveiligheid
■ Grootste bezorgdheid ivk polarisatie

N 49

Tabel 6: Breuklijnen polarisatie

Voor deze vraag werd gewerkt met een gefixeerde lijst van thema's. Daarom werd vervolgens aan de respondenten gevraagd of er nog thema's zijn die lokaal voor spanning zorgen. Hieronder een lijst van dergelijke topics:

- Zwerfvuil
- Online polarisatie
- Jongeren en politie
- Lokale politiek
- Verkiezingen
- De problematiek van de cultuurverschillen met seizoenarbeiders
- Koloniale sporen
- Uitbreiding LOI

Casuïstiek

Niet enkel gesloten vragen kwamen aan bod in deze bevraging. De respondenten kregen ook de mogelijkheid om zelf een aantal toonaangevende voorbeeldcasussen door te geven van lokale maatschappelijke spanningen of polarisatie. We beginnen daarbij met het thema “eticiteit en cultuur” aangezien dit als meest gepolariseerde thema naar voren kwam. De voorbeelden die aan bod komen wijzen gelukkig nog niet meteen op gewelddadige acties, maar tonen dat er op deze breuklijn sterke onderhuidse spanningen leven die regelmatig komen bovendrijven naar aanleiding van bepaalde conflictsituaties.

Als er spanningen zijn of als er nog maar iets verkeerd loopt of zou kunnen lopen, kijkt en wijst men altijd in de richting van de andere (bepaalde groep) - wansmakelijk ergerlijk. (Gemeente met economische aantrekking)

Er is een tijdelijke opvangcentrum FEDASIL in een vakantiepark in een kleine wijk van onze gemeente. Op dit moment verblijven er 750 asielzoekers en dit zorgt voor veel beweging in de wijk en de straten. Ook de extra klasjes wekt bij sommige buurtbewoners ongenoegen. (Gemeenten met economische aantrekking)

Een aantal gemeenten geven een zeer specifiek voorval weer als brandstof voor maatschappelijke spanningen. Dit jaar waren een aantal Vlaamse gemeenten getuige van rellen na de Newroz-viering. Het Koerdisch nieuwjaarsfeest verliep oorspronkelijk rustig, maar nadien ontstonden toch enkele hevige conflicten tussen personen van Turkse en Koerdische herkomst waardoor er enkele dagen onrust merkbaar was in de lokale gemeenschap.

Al jaren leven Koerden en Turkse inwoners samen, zonder noemenswaardige spanningen. Dit voorjaar kwam er een provocatie vanuit enkele individuele Koerden van buiten onze gemeente. Heel wat Turkse inwoners hebben zich laten provoceren en reageerden buitenproportioneel. Dit resulteerde in rellen en onrust gedurende verschillende dagen. (Gemeente met economische aantrekking)

Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Heusden-Zolder, Gent.. is er recent een toename van de polarisatie tussen de Turkse en Koerdische gemeenschap. Dit zorgde onder meer voor onrust bij ouders die twijfelden om hun kinderen nog naar school te sturen uit angst voor rellen. (Gemeente met economische aantrekking)

Daarnaast zorgt de huidige geopolitieke context ook voor de nodige uitdagingen. Zo worstelen diverse burgers met hun sentimenten over de huidige situatie, de machteloosheid die men ervaart over de rol van de overheid en de bedreigingen naar individuen uit de gemeenschap.

De oorlog in de gazastrook zorgt voor veel onbegrip en frustratie bij burgers, zeker bij moslims. Er is een wij-zij ontstaan. Men heeft sterk het gevoel dat men in tegenstelling tot de oorlog Oekraïne-Rusland, hier vanuit overheden/burgers anders tegenover staat, of anders mee omgaat. (Centrumstad)

Joods meisje dat wordt aangesproken door groepje jongeren over de situatie in Palestina. Er is sprake van intimidatie en meisje wordt gevolgd tot aan haar woning. (Gemeente met economische aantrekking)

Daarnaast komen diverse voorbeelden aan bod die duiden op de subjectieve onveiligheid die burgers ervaren door de aanwezigheid van zogenaamde “hangjongeren” in de gemeenten. Zij zorgen (voor

een deel van de burgers) voor overlast en een onveilige situatie. De respondenten geven daarbij aan dat er niet steeds sprake hoeft te zijn van effectieve onveilige situaties, maar het zorgt duidelijk lokaal wel voor enige vorm van beroering.

Stationsomgeving waar vaak jongeren 'rondhangen' geeft een subjectief onveiligheidsgevoel bij een deel van de bevolking en dit staat tegenover de jongeren die heel vaak gewoon 'hangen' aan het station. (Verstedelijkte gemeente)

In de zomer van 2023 deden er zich op een korte tijdsperiode een 3-tal agressie-incidenten voor met 'rondhangende' jongeren, dewelke werden uitvergroot in de media en een groot onveiligheidsgevoel teweegbracht bij buurtbewoners, passanten, ouders van schoolgaande jeugd die er trein en bus nemen, ... Daarnaast ligt het asielcentrum in de buurt van een park. In de zomermaanden hangen hier diverse bewoners rond en zorgen daarbij voor wat geluidsoverlast en zwerfvuil. Dit zorgt voor onverdraagzaamheid en een onveiligheidsgevoel bij de buurtbewoners. (Gemeente met economische aantrekking).

Sommige respondenten geven aan dat de slechte reputatie van sommige van deze “hangplekken” niet volledige onterecht is en deze gekenmerkt staat als een aantrekking voor agressie en gewelddadige incidenten.

Rondhangende jongeren in de stationsbuurt zorgen voor een subjectief onveiligheidsgevoel. In het verleden waren er ook (massale) vechtpartijen. Door inzet van gemeente en lokale politie is dit nu verminderd, maar de stations in onze streek blijven op dit punt zeker de nodige aandacht vragen. (Verstedelijkte gemeente)

Wat rondhangende jongeren betreft, wordt er al een tijdje gesproken over een hoog onveiligheidsgevoel op o.a. het Stationsplein maar ook andere specifieke buurten. Ook agressie komt hier steeds vaker aan te pas, wat het gevoel mee in de hand werkt voor omstaanders. (Centrumstad)

Een ander spanningsveld ziet men lokaal ontstaan rond thema's als genderidentiteit en seksualiteit. Dergelijke thema's lijken op scholen, de fysieke publieke ruimte en op sociale media aanleiding te geven tot controverse.

LGTBQ+ is een thema wat al jaren voor een spanningsveld zorgt bij en tussen jongeren. We merken de laatste tijd dat het thema op scholen zeer gevoelig ligt. Ouders protesteren als hun kinderen in de klas rond dit thema werken. (Centrumstad)

We zien jongeren die weigeren over te steken over een regenboogzebrapad, jongeren die lessen omtrent seksuele opvoeding weigeren te volgen. (Verstedelijkte gemeente)

De paarsdag³ is een veel besproken dag in onze stad - dit vaak online. Mensen voelen zich gesterkt als men geen direct contact hoeft te maken. Alsook cultuur en diversiteit brengt heel vaak spanningen met zich mee. (Gemeente met economische aantrekking)

Het laatste citaat en ook enkele bovenstaande citaten wezen al op de versterkende rol van sociale media op lokale spanningen. Ook in andere gemeenten valt op dat de digitale ruimte een grote impact heeft op de lokale dynamiek. Een respondent geeft aan dat het ook vaak moeilijk is om dergelijke

---

³ Paarsdag is een campagne georganiseerd door PAARS vzw die oproept om op 17 mei, de internationale dag tegen LGBTQIA+ fobie, de kleur paars te dragen om zo te tonen dat iedereen erbij hoort en zichzelf mag zijn.

online dynamiek tegen te gaan.

Polarisatie via sociale media: In een besloten facebookgroep wordt zeer negatief gedaan over het huidig bestuur en inwoners met andere herkomst of die geen Nederlands praten. Iedereen die tegenwoord geeft, wordt uit de groep gezet. (Woongemeente)

Naast sociale media halen de meeste lokale besturen hun signalen rond polarisatie ook vaak vanuit de contacten met de scholen op hun grondgebied. Enkele respondenten wijzen erop dat zij via hun lokale contacten horen dat bepaalde scholen het hard te verduren krijgen en niet steeds weten hoe ze hiertegen moeten ingaan.

De signalen komen vooral uit middelbare scholen. De voornaamste thema's zijn etniciteit en cultuur/racisme, religie, gender/LGBTQIA+ en conflict Israël-Palestina (vooral houding van het 'Westen' in vgl. met conflict Rusland-Oekraïne). (Verstedelijkte gemeente)

Spanningen in schoolgemeenschappen (tussen jongeren over banale feiten) die zich soms uiten in fysieke agressie of bedreigingen aan bushaltes of treinstation. (Gemeente met economische aantrekking)

Vanuit de scholen krijgen we signalen dat er polarisatie is tussen de autochtone jongeren en deze met een migratieachtergrond. Deze groepen staan vaak lijnrecht tegenover elkaar. Er wordt ook gesproken over omgekeerd racisme. Scholen weten niet meer hoe ze hier mee om moeten gaan. (Centrumstad)

Uiting van polarisatie

Polarisatie vormt een abstract begrip dat vaak pas herkend wordt als er een zekere mate van bewustwording over het onderwerp aanwezig is of wanneer er een incident plaatsvindt met onderliggende maatschappelijke spanningen. Daarom ging de bevraging ook in op waar respondenten en hun collega's signalen van polarisatie en maatschappelijke spanning opmerken.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Sociale media (facebook)	41		80%
Publieke ruimte (buurten, wijken, straten, etc.)	31		61%
Op school	25		49%
Aan het loket	17		33%
Sociale media (andere)	13		25%
Lokale etablissementen (café, restaurant, etc.)	13		25%
Sociale media (twitter)	9		18%
Sociale media (instagram)	8		16%
Openbaar vervoer	7		14%
Bij sport - en vrije tijdsactiviteiten	4		8%
Betogingen/manifestaties	4		8%
In en rond het lokale opvanginitiatief en asielcentra	3		6%
Ander, gelieve te specificeren	2		4%
Niet, de polarisatie sluimert in de samenleving maar is niet op te merken	2		4%
Nooddorpen en collectieve opvang	1		2%

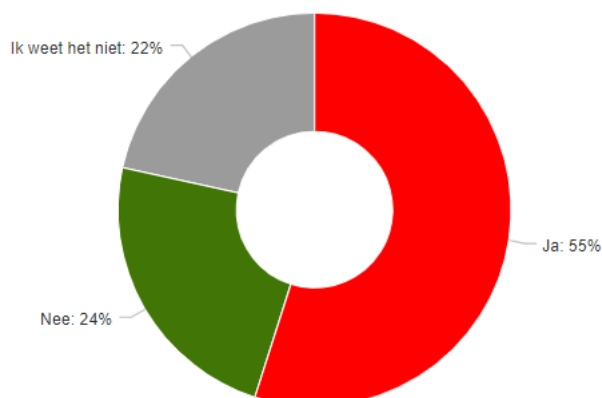
N 51

Tabel 7: Uiting polarisatie

Respondenten kregen een lijst met fysieke en digitale plaatsen (tabel 7). Hieruit blijkt dat lokale medewerkers vooral op Facebook (80%) spanningen vaststellen. De andere sociale mediakanalen, zoals X (Twitter), Instagram en andere platforms, scoren opvallend lager. Naast de digitale kanalen zijn signalen ook zichtbaar in de publieke ruimte (61%), op school (49%) en aan het loket van de gemeente of sociale dienst van het OCMW (33%).

Doelwit van polarisatie

Respondenten die eerder met polarisatie te maken hadden, konden aangeven in hoeverre hun lokaal bestuur al het doelwit was geweest van haatspraak of schadelijke polarisatie. 55% van hen gaf aan dat dit inderdaad al was voorgekomen (zie figuur 6). Dit is een lichte daling ten opzichte van 2022, toen 63% aangaf dat hun bestuur het doelwit van polarisatie was geweest. Dit lijkt alvast een positieve evolutie.

Figuur 6: Doelwit haatspraak en schadelijke polarisatie

Vervolgens konden respondenten via een open antwoord aangeven op welke manier haatspraak en polarisatie ten aanzien van de lokale overheid plaatsvindt. Diverse respondenten stellen dat het veelal gaat over reacties op sociale media-berichten van de gemeente of mandatarissen.

Op de pagina van de onze stad worden regelmatig dingen gepost, dit om de burger te informeren. Sommige burgers reageren heel fel op foto's (bv. waar diversiteit getoond wordt). De Stad krijgt dan heel veel vooroordelen te lezen. (Gemeente met economische aantrekkingskracht)

Lokale politici en diensten van de stad zijn regelmatig het doelwit van haatspraak en/of schadelijke polarisatie. Vaak in de online wereld via facebook (gesloten/open groepen, comments bij posts van de stad, comments onder online nieuwsartikels,...). (Verstedelijkte gemeente)

Verschuillende gemeenten richten hun communicatiebeleid op het positief beantwoorden van haatdragende boodschappen. Zo kan het bestuur de spanningen in een vroeg stadium ontmyinen.

Op sociale media van de stad worden heel regelmatig polariserende posts gepost over heel veel aspecten van het leven. De dienst communicatie monitort dit constant en probeert dit steeds op een positieve manier te capteren. (Gemeente met economische aantrekkingskracht)

In sommige gevallen roepen lokale beleidsbeslissingen veel reacties op. Het blijkt dan vaak moeilijk om de spanningen te verminderen, vooral wanneer ernstige bedreigingen richting burgers worden geuit.

Na een participatietraject van 2 jaren met de buurt nav verschillende meldingen over gevaarlijke verkeerssituatie, werd er een tijdelijke wijziging aangebracht. Enkele personen (die mogelijk niet in het traject zaten) gingen hier niet meer akkoord. Er werden petitie's opgesteld tegen de beslissing, er werden verscheidene berichten geplaatst op verschillende Facebookgroepen, de ambtenaar die het traject mee heeft vormgegeven werd persoonlijk aangeschreven en gebeld om vervolgens de huid vol te worden gescholden,... Toen het ook bleek dat verschillende personen die meldingen hadden gedaan in 2022 en in het traject hadden gezeten (en dus voorstander waren van het idee) persoonlijke berichten kregen, is er vanuit het lokaal bestuur een brief bezorgd aan alle inwoners van de betrokken straten om hen erop te wijzen dat we niet akkoord kunnen gaan wanneer mensen persoonlijk worden aangepakt en wanneer er sprake is van haatspraak. (Gemeente met economische aantrekking)

Met betrekking tot het mobiliteitsplan heeft de stad het hard te verduren gekregen. Deze signalen zijn vooral zichtbaar op sociale media in groepen zoals 'Je bent van.. als,...'. Echter is deze polarisatie op heden niet onrustwekkend. (Centrumstad)

Lokale mandatarissen vinden het moeilijk om een standpunt in te nemen om de bestaande polarisatie te verminderen. Als vertegenwoordigers van het lokaal bestuur worden ze namelijk vaak in een bepaalde hoek geplaatst, met de daarbij horende vooroordelen.

Ik word als burgemeester soms heel snel tot ofwel het allochtone ofwel het autochtone 'kamp' bekeken of aangeduid. Dit terwijl ik probeer de situaties te ontmijnen en de mensen samen te brengen. (Gemeente met economische aantrekking)

In sommige gevallen blijft het echter niet louter bij verbale verwensingen, maar wordt er ook overgegaan tot vandalisme, bedreigingen en gewelddadige acties.

Onze personeelsleden zijn vaker het doelwit van verbale intimidatie, bedreiging door de hangjongeren. Dit is onlangs voor een eerste keer geëscaleerd naar een fysieke aanval op een personeelslid. (Landelijke gemeente)

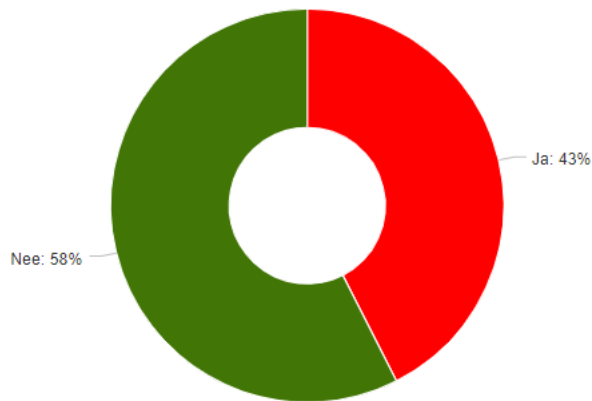
De regenboogvlag die we uitgehangen hebben werd gevandaliseerd met de bijhorende online haatcommentaren op sociale media. (Centrumstad)

Desinformatie

In een wereld vol informatie groeit de uitdaging voor lokale besturen om feit van fictie te onderscheiden. Burgers ontvangen vandaag een constante stroom aan informatie, waarvan een deel bewust gemanipuleerd is met als doel de samenleving te verdelen.

Signalen

Om inzicht te krijgen in de omvang van dit probleem, richt het derde deel van het onderzoek zich op de vraag of lokale besturen bewust foutieve informatie opmerken. Uit figuur 6 blijkt dat maar liefst 43% van de lokale besturen dergelijke desinformatie detecteert in hun omgeving, vergelijkbaar met de resultaten uit 2022. Dit illustreert de complexe taak waarvoor zij staan: het bestrijden van desinformatie die snel via sociale media circuleert en vaak moeilijk te ontcrachten valt.

Figuur 6: Desinformatie in uw gemeente

Casuïstiek

De bevraging richtte zich vervolgens op de thema's waarover burgers bewust foutieve informatie verspreiden. Twee jaar geleden, tijdens de vorige ledenbevraging, draaide dit vooral om misinformatie over het coronavirus en COVID-19. De discussies gingen toen voornamelijk over de ernst van de pandemie, de vaccinatiecampagne en de maatregelen van de (lokale) overheid. Dit onderwerp komt nu minder prominent naar voren, al rapporteren enkele gemeenten nog steeds desinformatie gelinkt aan de pandemie.

Tijdens de coronaperiode werden grote hoeveelheden fake informatie verspreid. Nu nog regelmatig complottheorieën die worden gebust of op sociale media verspreid. (Gemeente met economische aantrekkingskracht)

We hadden desinformatie in het kader van Covid 19. Zo zou het bestuur iedereen willen vaccineren om de bevolking volledig onder controle te hebben. (woongemeente)

In bijlage 3 vind je een overzicht van de thema's waarrond veel desinformatie wordt verspreid. In het verkiezingsjaar 2024 richt desinformatie zich vooral op het lokale overheidsbeleid (58%). Dit gaat onder andere over beleidskeuzes die via Facebook foutief worden weergegeven aan de bevolking of waarbij leugens worden verspreid.

Beslissingen van gemeenteraadspunten die bewust verkeerdelijk gecommuniceerd worden; bevragingen naar inwoners die bewust polariserend opgesteld worden en kort door de bocht;

huis aan huis berichten van politieke partijen die uit de context getrokken worden,... (Landelijke gemeente)

Naar aanleiding van een vaccinatieschandaal en fraudezaak verspreiden diverse kleine en lokale persinstanties fake news over het lokale overheidsbeleid, wat de polarisatie ten aanzien van en het ongeloof in het lokaal bestuur versterkt. (Gemeente met economische aantrekkingskracht)

Verder zijn er veel voorbeelden van foutieve informatie over woonprojecten, inplanting van een moskee of asielcentrum in de gemeente en foutieve informatie over politie interventies. Daarnaast komt ook hier, net zoals in de vorige ledenbevraging, het topic van etniciteit & cultuur naar boven. De polarisatie op etnisch cultureel vlak komt terug bovendrijven met foutieve berichtgeving over vluchtelingen, nieuwkomers en mensen met een migratieachtergrond die meer rechten zouden krijgen dan de autochtone Belg.

Onwaarheden over opvang van vluchtelingen en poneren dat geweld steeds etnisch dan wel religieus getint is. (Gemeente met economische aantrekkingskracht)

Uitspraken zoals 'als je een zwarte huidskleur hebt, krijg je automatisch hulp / een leefloon, maar witte mensen niet'. (Woongemeente)

Allochtonen krijgen zomaar een huis en geld en kunnen daardoor beter leven dan de 'Belgen'. Echte inwoners van X moeten jarenlang op een wachtlijst staan voor een sociale woning, maar vluchtelingen/ allochtonen krijgen voorrang. Politie schrijft minder boetes voor allochtonen dan voor autochtonen... (Verstedelijkte gemeenten)

Louter op vooroordelen gebaseerde verdachtmakingen omtrent handtastelijkheden en vrees tot verkrachting van hun dochters door een anderskleurige buurtbewoner. Enkele vaders en moeders stoken mekaar op en ook op sociale media teneinde een onveiligheidsgevoel te creëren. (Woongemeente)

De veelheid aan huidige wereldwijde conflicten vertaalt zich naar spanningen op lokaal niveau. Deze conflicten brengen vaak desinformatie met zich mee, wat de bestaande spanningen doet toenemen. Door valse of misleidende informatie verspreiden groepen hun eigen narratief, wat lokale gemeenschappen polariseert en de cohesie onder druk zet. Dit toont aan hoe mondiale conflicten via desinformatie direct invloed uitoefenen op lokale samenlevingen, wat het werk van lokale besturen complexer maakt.

Doelbewuste verspreiding van foute informatie om conflict in Gaza te importeren. (Centrumstad)

De Oekraïners nemen onze plaats in', 'Er wordt bij sociale woningen voorrang gegeven aan 'vreemden', 'De vreemden durft men niet controleren'... (Woongemeente)

Beleid

Sinds januari 2015 voert de Vlaamse overheid een preventief beleid tegen radicalisering en polarisatie. Vlaanderen stimuleert daarbij steden en gemeenten om de regierol op te nemen binnen de lokale aanpak. Bijna een decennium later lijkt het ons interessant om te bekijken in hoeverre er lokaal geïnvesteerd wordt in een specifiek lokaal beleidsplan radicalisering en polarisatie.

Gemeenten met radicaliseringsbeleid

Uit onze steekproef blijkt dat bijna 1 op 3 Vlaamse gemeenten (32%) een specifiek beleid voert tegen radicalisering en polarisatie. Dat is een lichte daling ten opzichte van de vorige ledenbevraging (38%). Wat meteen in het oog springt bij de resultaten uit tabel 8, is dat de tendens zich verder zet dat vooral landelijke – en woongemeenten minder vaak een beleid voeren rond dit thema. Hier geven we opnieuw aan dat dit niet onlogisch is gezien de beperkte capaciteit en middelen die dergelijke besturen kunnen inzetten om deze specifieke thematiek aan te pakken. Een totaal ander beeld zien we bij verstedelijkte gebieden en, overduidelijk, bij centrumsteden. Respondenten uit deze cluster geven unaniem aan dat zij allen specifieke beleidsaandacht schenken aan deze thematiek.

Specifiek beleid	Cluster 1: Woon- gemeenten (n= 41)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=29)	Cluster 3: Economische concentratie (n=39)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum- gemeent- en (n=10)	Cluster 6: Toeristisch gemeent- e (n=3)	Totaal (n=134)
Ja	7 (17%)	4 (14%)	14 (36%)	7 (58%)	10 (100%)	1 (33%)	43 (32%)
Nee	34 (83%)	25 (86%)	25 (64%)	5 (42%)	0	2 (67%)	91 (68%)

Tabel 8: Specifiek beleid radicalisering en polarisatie

Vervolgens onderzochten we waarom gemeenten niet specifiek op deze problematiek inzetten. De meeste respondenten (64%) gaven aan dat lokaal geen probleem speelt, waardoor zij geen noodzaak voelen om in te grijpen. Een deel van de respondenten vulde bij de categorie "andere" in dat zij via de werking van de LIVC R, het algemene beleid (zoals sociaal beleid en welzijn) en de nabijheid van de lokale politie de problematiek voldoende opvolgen. Daardoor kiezen zij eerder voor een ad-hoc aanpak dan voor een structureel preventief beleid.

	Aantal	% van de antwoorden
Geen probleem/noodzaak	53	64%
Andere, met name:	17	20%
Geen capaciteit	15	18%
Geen kennis over het thema	9	11%
Geen middelen	9	11%
Geen tijd	9	11%
Geen politiek draagvlak	5	6%

Tabel 9: Verklaringen geen specifiek beleid

Als een lokaal bestuur wel inzet op een specifiek beleid, geeft de meerderheid aan vooral werk te maken van vroegdetectie radicale individuen (78%), het oppikken van meldingen van spanningen (69%), het sensibiliseren en vormen van eerstelijnsactoren (64%) en het vergroten van de weerbaarheid van (risico/kwetsbare) jongeren (64%).

De respondenten geven aan dat ze vooral kiezen om een specifiek beleid te voeren om de veiligheid en stabiliteit in hun gemeente te garanderen (36%) en het voorkomen van toekomstige problemen (14%). Daarmee blijft veiligheid toch de belangrijkste prioriteit om een lokale aanpak mogelijk te maken, maar niet de enige. Diverse respondenten wijzen immers ook op de bevordering van inclusie en diversiteit (17%), het ontwikkelen van een positieve identiteit en verbondenheid.

Moeilijkheden

De gemeenten die een beleid voeren rond radicalisering wijzen op een aantal gekende lokale moeilijkheden. Zo wijzen respondenten op een **gebrek aan capaciteit** om zich toe te spitsen op dergelijk beleid. Bijgevolg kan men zich niet verder specialiseren in de materie, vooral in kleinere gemeenten is dat niet evident. Een aantal gemeenten proberen daarom vooral de krachten te bundelen.

*Als kleine gemeente is het niet evident om een coherent beleid inzake radicalisering op te zetten, gelukkig kunnen wij borgen op een interlokale samenwerking daaromtrent.
(Woongemeente)*

Sommige respondenten merken dat het detecteren van signalen op zich vlot loopt, maar er vooral moeilijkheden spelen om **een gepaste opvolging en begeleiding van dossiers** te voorzien. Men merkt dit niet alleen bij medewerkers van het lokaal bestuur, maar eveneens bij de inzet van capaciteit bij de lokale politiediensten.

Als information officer ervaar ik dat problemen detecteren één zaak is. De problemen aanpakken is een andere en veel moeilijkere zaak en vaak worden we geconfronteerd met de beperkingen van het systeem. Te weinig daadkracht, te veel hulpvraag, beperkte middelen. Information officer is geen fulltime job. Het is een deel van uw takenpakket. Dit maakt natuurlijk dat ook de opvolging niet optimaal kan zijn. (Gemeente met economische aantrekking)

Gemeenten die wel de capaciteit hebben om op deze problematiek in te zetten, geven zelf ook aan dat er **veel tijd gaat naar het opbouwen van je netwerk en een relatie van vertrouwen** met en tussen partners. Daarin schuilt ook de moeilijkheid om de aandacht scherp te houden bij iedereen.

Het is belangrijk om in te zetten op zichtbaarheid en vertrouwen. Enerzijds houdt dit de thematiek levendig en anderzijds zorgt dit voor een snellere doorstroom van signalen. We merken op dat radicalisering snel naar de achtergrond verdwijnt en mensen niet goed kunnen inschatten wat dit inhoudt. Vorming rond het thema en actieve deelname aan projecten voor scholen, organisaties, e.d. zorgen ervoor dat de aanpak succesvol kan gebeuren. (Centrumstad)

De moeilijkheid is het afstemmen van acties over de verschillende domeinen heen, awareness creëren en houden bij eerstelijnsactoren en de beperkte tijd en middelen bij lokale besturen/organisaties. (Centrumstad)

Het opbouwen van vertrouwen en het investeren in je netwerk lijkt ook een cruciaal element in kleinere gemeenten. Daar geven diverse respondenten aan dat **informatiedeling**, ondanks een gezamenlijke doelstelling en een duidelijk juridisch kader, vandaag de dag nog steeds moeilijkheden oplevert.

Om hiervoor een deftige aanpak op poten te zetten is er een duidelijk overleg nodig tussen verschillende actoren. Maar de werkelijkheid leert ons dat informatiedeling toch nog steeds een struikelblok blijft. Nochtans hebben we hetzelfde doel voor ogen. (Landelijke gemeente)

In andere gemeenten is dan weer de moeilijkheid dat er **te weinig concrete dossiers op tafel** komen. Op zich een positieve vaststelling, want daaruit blijkt mogelijks dat de problematiek er maar in mindere mate speelt. Toch worstelt men hierdoor met het actief onderhouden van het netwerk en vreest men niet klaar te zijn als er effectief signalen zouden opduiken.

Bij weinig/geen concrete cases (wat in se positief is), zijn er (te) weinig concrete agendapunten om de LIVC samen te brengen. (Woongemeente)

Op dit moment komen er zeer weinig signalen met betrekking tot radicalisering en polarisatie binnen. Daarom zijn we ons op dit moment aan het focussen op het sensibiliseren van eerstelijnspartners en intermediairs. (Gemeente met economische aantrekkings)

Respondenten wijzen ook op **de “ongrijpbaarheid” van het fenomeen**. Men merkt moeilijkheden om duidelijk te bepalen hoe de problematiek aan te pakken en een duidelijke richting uit te stippelen in relatie met aanverwante beleidsdomeinen

Breedte en omvang van het fenomeen, de ongrijpbaarheid ervan en de nauwe link met andere beleidsdomeinen zoals diversiteit, preventie cybercrime, levensbeschouwingen, sociale cohesie en inclusie. (Centrumstad)

Het is moeilijk om een gerichte aanpak te vinden. LIVC R bestaat in onze stad, maar er kunnen zoveel andere dingen gebeuren - soms moeilijk om zelf een inschatting te maken wat kan werken en welke kleine stappen zouden werken rond dit thema. (Gemeente met economische aantrekkings)

Door deze ongrijpbaarheid geven gemeenten aan dat ze de problematiek ook niet willen aanwakkeren door er te veel aandacht aan te geven. Hierdoor blijft een concrete aanpak soms afwezig bij het lokaal bestuur. Bovendien is deze **terughoudendheid** om te werken rond dit thema niet enkel merkbaar bij de gemeente, maar evenzeer bij hun partners. Hierdoor blijft het soms erg moeilijk om te weten wat er exact leeft in de gemeente.

Veel polarisatie blijft onder de radar. Het is soms moeilijk om de vinger te leggen op hetgeen nu juist leeft in de gemeenschappen. (Gemeenten met economische aantrekkings)

De signalen komen niet altijd bij de gemeente terecht. Mensen durven niet altijd signaleren, denken dat het geen zin heeft, willen niet dat hun school of vereniging een slechte naam krijgt. We merken ook dat Moslims moeilijk praten over racisme dat ze ondervinden. (Verstedelijkte gemeenten)

Naast de terughoudendheid bij het lokaal bestuur en hun partners stellen respondenten ook vast dat er regelmatig moeilijkheden opduiken op vlak van **verwachtingen van partners**. Deze willen snelle antwoorden op hun acute problemen en willen geen langdurige trajecten doorlopen.

Polarisering kan nogal een gevoelig thema zijn, wat het niet altijd gemakkelijk maakt om er iets rond op te zetten of om er echt constructief over te babbelen. Ook het preventieel, waar we voornamelijk op willen inzetten, is soms moeilijk gezien er vaak vraag komt voor

acute hulp maar soms te weinig animo is voor het doorvoeren van een preventieve aanpak in 'vredestijd' zoals ze dat noemen. Hier proberen we aan te werken, met kleine stappen, maar ze gaan wel vooruit. (Centrumstad)

Tot slot merken respondenten op dat de **online wereld voor velen nog een blinde vlek is**. Gemeenten blijven zoeken naar een gepaste aanpak op dit vlak en halen aan dat het niet eenvoudig is om vanuit het lokaal bestuur in te grijpen in een context waarbij de gemeentegrenzen niet duidelijk te trekken zijn.

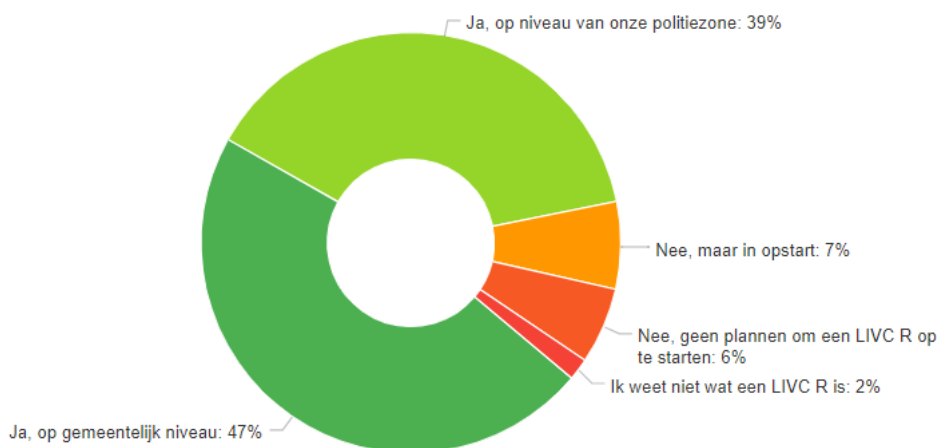
Moeilijk om zicht te krijgen op wat online leeft. De aanpak valt ook buiten de grenzen van het lokaal beleid. (Centrumstad)

LIVC R

Een lokale integrale veiligheidscel inzake radicalisme, extremisme en terrorisme (LIVC R) is een multidisciplinair casusoverleg dat in een gemeente of een samenwerkingsverband van gemeenten wordt opgericht. Dit initiatief komt van de burgemeester(s) en heeft als doel terroristische misdrijven voorkomen. Deelnemers bespreken casussen van personen met tekenen van radicalisering, met als doel een persoonlijk opvolgingstraject op te stellen. In dit onderdeel volgt een verkenning van de werking van dit overlegplatform in Vlaamse gemeenten, de structuur ervan en de uitdagingen die lokale besturen tegenkomen bij de uitvoering.

Aanwezigheid

Tot enkele jaren geleden hield de FOD Binnenlandse Zaken een overzicht bij van de aanwezigheid van LIVC's R in België. Dat doen ze niet langer, maar de VVSG neemt sindsdien deze taak verder op voor Vlaanderen. Op onze website vind je een overzicht terug van de [LIVC R in Vlaanderen](#). Uit onze cijfers blijkt 96% van de Vlaamse gemeenten een dergelijk overlegplatform te organiseren. De resultaten uit de ledenbevraging tonen een iets ander beeld (figuur 7). Daaruit blijkt dat 86% van de respondenten aangeeft dat er een LIVC R aanwezig is in hun gemeente.

Figuur 7: Aanwezigheid LIVC R

Mogelijke verklaring voor dit verschil is de mate waarin dergelijke LIVC R overlegplatformen daadwerkelijk een actieve werking hebben. We merken immers dat vele gemeente een LIVC R “pro forma” hebben opgericht om te voldoen aan de wet van 30 juli 2018 die gemeenten verplicht om een LIVC R werking op te richten. Daartegenover staat dat het overlegplatform in de feiten eigenlijk niet of erg sporadisch samenkomt.

Een diepgaandere blik op de resultaten per Belfiuscluster (zie tabel 10) laat zien dat **alle verstedelijkte gebieden uit onze ledenbevraging een LIVC R hebben geïnstalleerd** op hun grondgebied. In deze verstedelijkte gebieden geeft een meerderheid van de gemeenten de voorkeur aan het organiseren van het overlegplatform op gemeentelijk niveau. In landelijke en woongemeenten zien we een tegengesteld beeld, waar de voorkeur uitgaat naar samenwerking tussen meerdere gemeenten op politiezone-niveau.

In minder verstedelijkte gebieden tellen we 17 gemeenten zonder LIVC R. Acht respondenten melden dat dit overlegplatform stilaan opstart, maar voorlopig nog niet functioneert. In zeven andere gemeenten ontbreken plannen om zo'n overlegplatform te starten. De overige twee respondenten geven aan niet precies te weten wat een LIVC R inhoudt.

Aanwezigheid LIVC R in absolute cijfers en %	Cluster 1: Woon-gemeenten (n= 41)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=29)	Cluster 3: Economische aantrekkings (n=39)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum-gemeenten (n=10)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=3)	Totaal (n=134)
Ja, op gemeentelijk niveau (LIVC R)	12 (29%)	8 (28%)	19 (49%)	8 (67%)	6 (60%)	3 (100%)	56 (42%)
Ja, op politiezone niveau (ZIVC R)	23 (56%)	16 (55%)	14 (36%)	4 (33%)	4 (40%)	0	61 (46%)
Neen, maar in opstart	3 (7%)	0	5 (13%)	0	0	0	8 (6%)
Neen, geen plannen om op te starten	2 (5%)	4 (14%)	1 (3%)	0	0	0	7 (5%)
Weet niet wat een LIVC R is	1 (2%)	1 (3%)	0	0	0	0	2 (1%)

Tabel 110: Aanwezigheid van LIVC R per belfiuscluster

De reden (zie tabel 11) om geen platform op te starten blijft, net zoals twee jaar geleden, het gebrek aan signalen van radicalisering waardoor de nood zich niet opdringt om een overlegplatform op te starten. Andere redenen die worden aangehaald zijn het gebrek aan tijd en capaciteit, de goede informatiedoorstroming tussen politie en het lokaal bestuur of een gebrek aan kennis over LIVC R.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Geen signalen van radicalisering, dus geen nood aan een dergelijk overlegplatform	9		60%
Geen tijd en/of gebrek aan capaciteit	5		33%
Ander, gelieve te specificeren	3		20%
De gemeente heeft geen kennis over het bestaan van een LIVC R	1		7%
Gebrek aan ondersteuning bij het opstarten van een LIVC R	0		
De gemeente ondervindt moeilijkheden om de sociaal-preventieve diensten en politionele diensten samen rond tafel te krijgen	0		

Tabel 121: Reden afwezigheid LIVC R

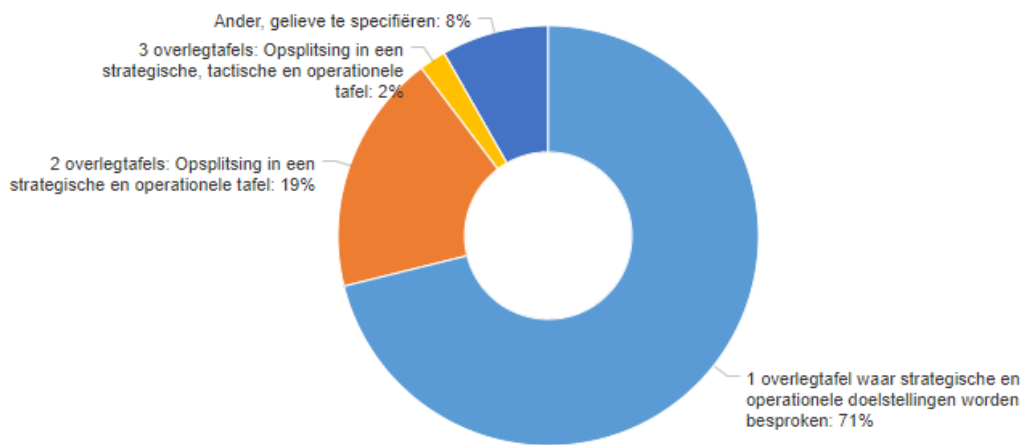
Structuur

De concrete invulling van de LIVC R verschilt sterk per gemeente, zowel qua structuur als samenstelling. Het aantal overlegtafels binnen de LIVC R-structuur kan flink variëren. Volgens de wet- en regelgeving zijn gemeenten alleen verplicht om een operationeel overleg te organiseren, ook wel het casusoverleg genoemd. In dit overleg beoordelen de deelnemers de situatie van personen die (dreigen te) radicaliseren waarbij er geweld wordt goedgekeurd. Vervolgens stellen ze een opvolging en begeleiding op maat op.

Veel gemeenten organiseren naast het casusoverleg ook een strategisch overleg. Dit strategisch overleg richt zich op bredere structurele onderwerpen, zoals maatschappelijke tendensen, het vaststellen van lokale beleidsprioriteiten en de evaluatie van het casusoverleg.

Uit de bevindingen (figuur 8) blijkt dat de meeste gemeenten ervoor kiezen om de LIVC R via één overlegtafel te organiseren, waarbij zowel strategische als operationele thema's aan bod komen.

Ongeveer 20% van de gemeenten splitst het overleg op in twee aparte momenten. Twee gemeenten geven zelfs aan dat ze nog een derde overlegtafel toevoegen, waarin tactische onderwerpen worden besproken.

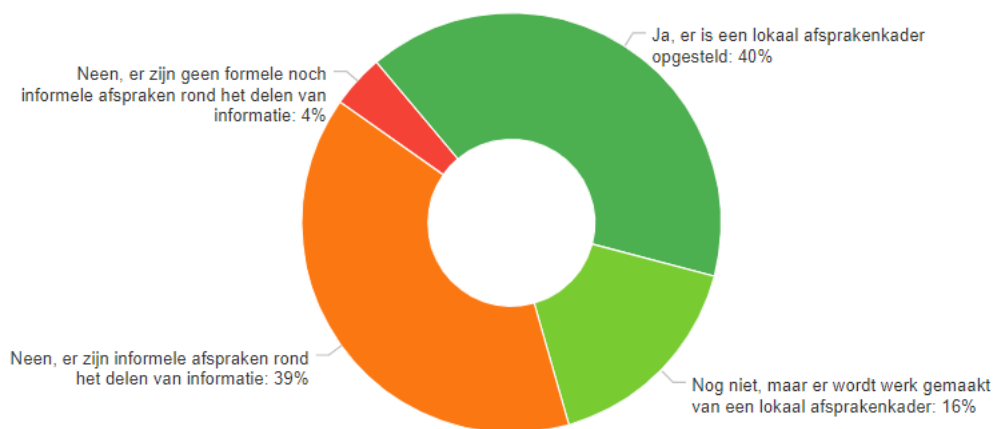
Figuur 8: Aantal overlegtafels LIVC R

Uit verdere analyse blijkt dat vooral centrumgemeenten ervoor kiezen om de LIVC R-structuur op te splitsen in twee of drie overlegtafels. Andere gemeenten organiseren hun LIVC R meestal via één overlegtafel.

Lokaal afsprakenkader

Hoewel een samenwerkingsprotocol voor de LIVC R niet verplicht is, raden we het sterk aan om de samenwerking soepel te laten verlopen. Het protocol vertaalt het beleidsplan naar de praktijk en biedt duidelijkheid over de afspraken en procedures. Zo kunnen partners tijdig mogelijke valkuilen en aandachtspunten signaleren.

Het protocol legt het doel van de samenwerking, de rol van elke partij, de beschikbare middelen en de manier waarop deelnemers informatie delen en registreren vast. Het beschrijft niet alles tot in detail, maar schept een gedeeld kader dat misverstanden voorkomt en het vertrouwen versterkt.

Figuur 9: Lokaal afsprakenkader

Uit onze recente bevraging komt een verdeeld beeld naar voren, vergelijkbaar met de resultaten van vorige ledenbevragingen (figuur 9). Twee op de vijf respondenten hebben al een lokaal afsprakenkader waarin de spelregels duidelijk vermeld staan. Daarnaast zien we een lichte toename (van 9 naar 16%) in de groep die het nut van zo'n kader begint in te zien, maar het opstellen ervan nog op hun "to do"-lijst hebben staan. Daartegenover staat een even grote groep (2 op 5) die kiest voor informele afspraken. De groep die helemaal geen formele of informele regels gebruikt, wordt steeds kleiner en stapt geleidelijk over naar een informeel of formeel afsprakenkader.

Samenstelling

Gemeenten hebben veel autonomie om hun eigen LIVC R samen te stellen. Ze moeten wel drie verplichte actoren aan boord hebben: de burgemeester (of een vertegenwoordiger), de information officer van de lokale politie en de gemeenteambtenaar die verantwoordelijk is voor de preventie van gewelddadige radicalisering. Daarnaast kunnen gemeenten verschillende Vlaamse "socio-preventieve" actoren uitnodigen om aan te schuiven.

Het lijkt een evidentie dat de meeste respondenten in de ledenbevraging de verplichte actoren benoemen als vaste deelnemers aan hun lokale overleg (tabel 12). De resultaten sluiten aan bij eerdere bevragingen: schoolvertegenwoordigers nemen vaak deel aan de gesprekken. Hun aandeel steeg in twee jaar tijd met 8%. Ook het aandeel van justitiehuisen kende een gelijkaardige groei (26% tegenover 18%). Andere actoren blijven hangen op het vorige resultaat, zoals het CLB, jeugdwerk, CAW en sociale huisvestingsmaatschappijen. De resultaten tonen dat, met uitzondering van schoolvertegenwoordigers en justitieassistenten, de afgelopen twee jaar weinig nieuwe leden aan het overleg zijn toegevoegd.

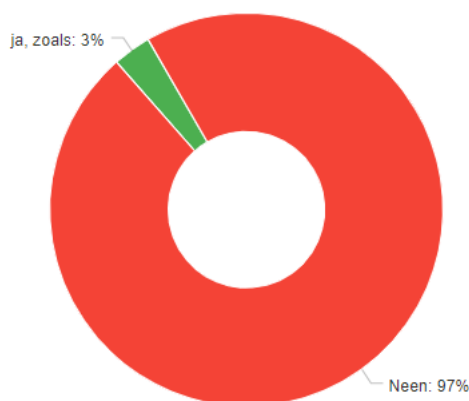
Respondenten benoemen onder de categorie "Andere" enkele specifieke actoren, zoals de informatie- en screeningsdienst van het Agentschap Binnenlands Bestuur, gemeenschapsinstellingen, de VVSG, het Agentschap Opgroeien en Covias. Daarnaast nodigen ze, afhankelijk van de casus, ook bepaalde lokale actoren uit.

Verder valt op dat het parket als deelnemende actor wordt genoemd, hoewel de wet hen uitsluit van deelname aan dit operationeel overleg.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Burgemeester	90		93%
Lokale politie	89		92%
Sociale dienst (vroegere OCMW)	76		78%
Stad/Gemeente	65		67%
Scholen	31		32%
Justitiehuis	25		26%
Andere, gelieve te specificeren	25		26%
CLB	17		18%
Jeugdwerk	14		14%
Parket	13		13%
CAW	13		13%
Sociale huisvestingsmaatschappij	9		9%
Straathoekwerk	8		8%
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)	6		6%
Sport en vrije tijdsorganisaties	4		4%
VDAB	2		2%
Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC)	1		1%
Religieuze verenigingen	0		0%

Tabel 132: Samenstelling LIVC R

We vroegen de respondenten of er partnerorganisaties zijn die niet willen deelnemen aan het overleg. Dit blijkt slechts in 3% van de gevallen zo te zijn. Met andere woorden, **de overgrote meerderheid van de gemeenten krijgt de gewenste samenstelling rond de tafel.**

Figuur 10: Partners die niet bereid zijn tot deelname LIVC R

Samenwerking buiten LIVC R

Het is belangrijk om verder te kijken dan alleen de samenstelling van het casusoverleg. Een sterk netwerk speelt ook buiten deze vergaderingen een cruciale rol in de aanpak van radicalisering. Daarom vroegen we de respondenten welke actoren niet aan het overleg deelnemen, maar toch nauw betrokken zijn bij de lokale aanpak.

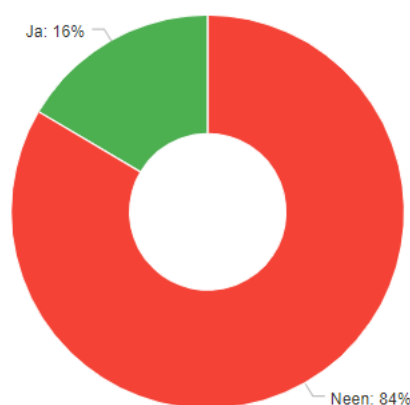
De resultaten (tabel 13) laten zien dat onderwijs ook buiten het casusoverleg één van de belangrijkste lokale partners blijft in de aanpak van radicalisering. Daarbij scoren scholen met 41% van de respondenten vrijwel hetzelfde als twee jaar geleden (42%) en maakt het CLB een sprong van 25% naar 34%. Een andere sterke stijger is het CAW (23% tegenover 12%). Deze evolutie valt te verklaren doordat zij zijn opgenomen binnen de Vlaamse expertenpool geweldadige radicalisering waardoor ze gratis ondersteuning bieden aan lokale besturen.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Scholen	36		41%
Jeugdwerk	31		35%
CLB	30		34%
Religieuze verenigingen	24		27%
Straathoekwerk	22		25%
CAW	20		23%
Parket	19		22%
Sociale huisvestingsmaatschappij	18		20%
Sport en vrije tijdsorganisaties	17		19%
VDAB	17		19%
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)	15		17%
Geen van bovenstaande	12		14%
Sociale dienst (vroegere OCMW)	10		11%
Lokale politie	9		10%
Justitiehuis	8		9%
Andere, gelieve te specificeren	8		9%
Burgemeester	5		6%
Stad/Gemeente	3		3%

Tabel 143: Partners bij lokale aanpak (buiten LIVC R)

Een opvallend resultaat zien we bij het jeugdwerk. Twee jaar geleden noemden 49% van de respondenten hen als samenwerkende partner buiten het casusoverleg, maar dat percentage is nu gedaald naar 35%. Voorlopig blijft onduidelijk wat de oorzaak van deze daling is.

Samenwerkingen ontstaan vaak informeel, maar gemeenten leggen ze in sommige gevallen ook formeel vast via een bilateraal samenwerkingsakkoord. Eens te meer als er een zekere financiering tegenover deze samenwerking staat. De vragenlijst vroeg of gemeenten zulke akkoorden formeel vastleggen rond de aanpak van radicalisering. Uit de antwoorden blijkt dat 16% van de gemeenten een formele samenwerking heeft vastgelegd (zie figuur 11).

Figuur 11: Samenwerkingsakkoorden

Als we dieper inzoomen, zien we een diverse groep samenwerkingen die we in drie categorieën kunnen indelen:

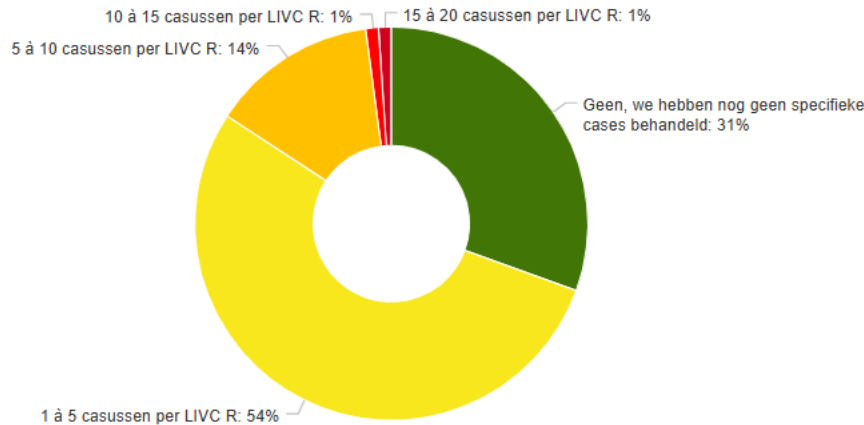
- VZW's met een specifiek aanbod naar burgers, zoals begeleiding van geradicaliseerde personen of weerbaarheidstrainingen
- VZW's die lokale professionals ondersteunen, bijvoorbeeld door coaching van jongerenwelzijnswerkers
- Organisaties onder Vlaamse bevoegdheid of met Vlaamse subsidies, waarmee samenwerkingsakkoorden zijn afgesloten voor specifieke opdrachten, zoals VDAB voor jobtoeleiding

Dossiers

Om beter zicht te krijgen op de activiteiten van de LIVC R vroegen we de respondenten naar een inschatting van het aantal dossiers of casussen per bijeenkomst. Uit deze antwoorden blijkt dat 31% tot nu toe nog geen casusbespreking hield. De oorzaak hiervan blijft onduidelijk, maar mogelijke redenen liggen in: het daadwerkelijk ontbreken van dergelijke problemen, gebrekkige detectie van signalen of het net niet signaleren van deze kwesties aan de bevoegde diensten.

De meeste Vlaamse gemeenten zien echter wel signalen van radicalisering. Gemiddeld bespreken 54% van de gemeenten 1 tot 5 personen per LIVC R. In sommige gemeenten komen zelfs meer dossiers aan bod: 14% behandelt tussen de 5 en 10 dossiers en bij enkele gemeenten gaat dat zelf tot meer dan 10 dossiers.

Figuur 12: Dossiers per LIVC R

Moeilijkheden

Als belangenbehartiger van de lokale besturen wil de VVSG zicht houden op de moeilijkheden die leden ervaren bij de uitrol van de LIVC R. Net als bij de vorige bevraging verschijnt hier een positief beeld, waarbij bijna 2 op de 5 gemeenten opnieuw aangeeft geen moeilijkheden te ervaren.

Toch blijkt voor veel respondenten (34%) het grootste probleem een gebrek aan casussen, wat het lastig maakt om de LIVC R actief te houden. Bij een inactieve werking bestaat immers het risico op verminderde waakzaamheid voor mogelijke toekomstige problemen. Daarnaast geven respondenten (16%) aan dat het betrekken van socio-preventieve actoren in de lokale werking geen vanzelfsprekendheid is. Hierdoor ontstaat mogelijk een beperkt zicht op problemen, omdat er vanuit het maatschappelijke middenveld weinig informatie naar de LIVC R stroomt.

Verder benoemen respondenten (16%) een tekort aan een juridisch kader voor informatie-uitwisseling als probleemgebied. Dit is opmerkelijk, aangezien de wet en het decreet LIVC R juist een kader bieden voor informatie-uitwisseling en dataverwerking. Dit signaal suggereert dat het kader mogelijk niet bij iedereen voldoende bekend is, wat wijst op een nood aan sensibilisering en/of vorming.

Tot slot zien we het ontbreken van een coördinator in de lokale werking (16%) als een belangrijk obstakel voor het opbouwen van een stevige werking. De coördinator vormt immers de ruggengraat van de LIVC R, bepaalt de koers, bewaakt het algemeen belang en de doelen, en richt zich op de gezamenlijke meerwaarde van de multidisciplinaire aanpak.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Geen	37		38%
Er zijn weinig casussen, dus moeilijk om de LIVC R actief te houden	33		34%
Het betrekken van de socio-preventieve diensten bij de LIVC R	16		16%
Gebrek aan een juridisch kader voor het delen van informatie	16		16%
Geen coördinator die zich volledig kan toelagen op de werking van de LIVC R	13		13%
Enkel signalen vanuit politie	12		12%
Geen duidelijke rollen/verwachtingen	11		11%
Moeilijkheden om een regierol op te nemen	9		9%
Gebrek aan duidelijk kader voor dataverwerking	9		9%
Gebrek aan GGZ-expertise	6		6%
Te weinig terugkoppeling over casussen	6		6%
Geen duidelijke doelstelling of visie	5		5%
Ander, gelieve te specificeren	5		5%
Gebrek aan vertrouwen tussen actoren	3		3%
Gebrek aan ondersteuning bij het opstarten van een LIVC R	2		2%
Het betrekken van de politonale diensten bij de LIVC R	0		0%
Te veel actoren rond de tafel	0		0%

Figuur 13: Moeilijkheden LIVC R

Om steden en gemeenten te ondersteunen bij hun uitdagingen biedt de VVSG sinds 1 februari 2022 begeleidings- en coachingstrajecten aan rond de LIVC R. Deze trajecten helpen lokale besturen bij de monitoring en evaluatie van de LIVC R, zodat de multi-agency aanpak toekomstgericht kan blijven functioneren en professionaliseren. De VVSG biedt ondersteuning op maat, zowel voor gemeenten die net starten als voor diegenen die hun LIVC R verder willen uitwerken.

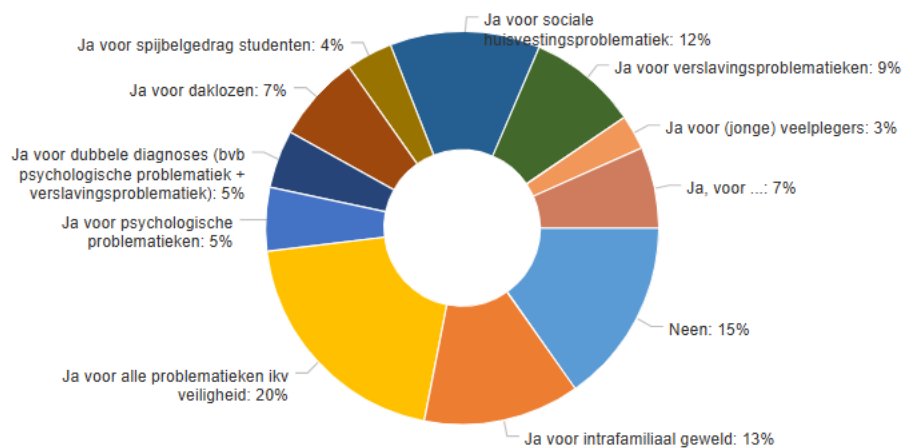
In de bevraging gaven zeven gemeenten aan behoefte te hebben aan ondersteuning bij de opstart of verdere ontwikkeling. De VVSG zal contact opnemen met deze gemeenten om verdere ondersteuning mogelijk te maken.

Daarnaast vroeg de VVSG welke aspecten de LIVC R-werking verder zouden versterken. Net als bij de vorige bevraging koos een meerderheid voor het uitwisselen van goede praktijken (63%), gevolgd door vorming in het herkennen van signalen en nieuwe fenomenen (37%) en intervisie tussen coördinatoren (21%). De VVSG zal deze elementen meenemen in het nieuwe project.

Multidisciplinaire platformen

Radicalisering vormt niet de enige problematiek die gemeenten multidisciplinair aanpakken. In veel gemeenten maken verschillende multidisciplinaire platformen deel uit van de aanpak. Daarom vinden we het essentieel om inzicht te krijgen in welke veiligheids-, samenlevings- of zorgvraagstukken deze aanpak behandelt. Figuur 14 hieronder geeft een overzicht van de verschillende platformen. De meeste lokale besturen geven aan dat naast het LIVC R ook overleg plaatsvindt over uiteenlopende veiligheidskwesties (20%), intrafamiliaal geweld (13%) en sociale huisvestingsproblematiek (12%).

Dit overzicht toont hoe breed lokale besturen samenwerken en een coördinerende rol opnemen op verschillende domeinen.

Figuur 14: Multidisciplinaire platformen

Noden en Behoeften

In het laatste onderdeel richten we ons op de specifieke uitdagingen en noden die lokale besturen ervaren bij het aanpakken van radicalisering en polarisatie in hun gemeenschappen. Ondanks hun cruciale rol lopen lokale besturen tegen verschillende obstakels aan, die het effectief herkennen en tegengaan van radicalisering bemoeilijken. We belichten enkele veelvoorkomende obstakels.

De bevraging polste daarbij naar de obstakels die lokale strategieën in de weg staan. Net als bij de vorige ledenbevraging vormt de beperkte capaciteit en middelen om beleid uit te werken (49%) nog steeds de grootste uitdaging. Daarnaast vormt het beperkte zicht op signalen van radicalisering en polarisatie een enorme uitdaging. Deze signalen verschijnen vaak onder de radar of op sociale media en zijn niet eenvoudig fysiek waarneembaar. Dit maakt het voor eerstelijns werkers en gemeenten lastig om de extremistische populatie nauwkeurig in kaart te brengen. Tot slot wijzen de respondenten op de uitdaging om de impact van het gevoerde beleid te meten en duidelijk te communiceren.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Beperkte capaciteit en middelen om een beleid uit te werken	55		49%
Beperkt zicht op de signalen van radicalisering en polarisatie	47		42%
Weinig zicht op de impact van de aanpak	26		23%
Geen van bovenstaande	24		21%
Beperkte duurzaamheid en nood aan structurele middelen	23		21%
Beperkte bovenlokale ondersteuning	22		20%
Gebrek aan medewerking van partners om een beleid uit te werken rond de thematiek	9		8%
Andere, gelieve te specificeren	2		2%

Tabel 154: Noden lokale aanpak

We polsten naar de huidige vormingsnoden onder de respondenten. Iets meer dan een kwart (27%) geeft aan geen behoefte te voelen aan nieuwe vormingen. De overige groep ziet wel een noodzaak. Een grote meerderheid (52%) vraagt ondersteuning rond signaaldetectie van radicalisering om zichzelf en partnerorganisaties te versterken in het herkennen en effectief aanpakken van signalen. Daarnaast zoekt 37% naar geschikte vormingen om beter met online haatspraak om te gaan. Voor 28% zou een ondersteunende vorming over de werking van de LIVC R nuttig blijken.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Signaaldetectie radicalisering	58		52%
Omgaan met online haatspraak	41		37%
LIVC R	31		28%
Er is geen nood aan vorming	30		27%
Inclusieve communicatie	27		24%
Dynamiek van polarisatie	26		23%
Andere, met name...	4		4%

Tabel 16: Noden vormingsaanbod

Besluit

Ter afronding van dit rapport staan we nog even stil bij de meest opvallende en belangrijkste bevindingen uit deze ledenbevraging. Op basis van deze bevindingen maken we ook enkele aanbevelingen voor bovenlokale overheden in ondersteuning van het lokale niveau.

Kleine gemeenten onder druk: tekort aan middelen en personeel hindert effectieve aanpak van radicalisering en polarisatie

Niet elke gemeente heeft de tijd en middelen om radicalisering grondig aan te pakken, zoals de bevraging aantoont. In woon- en landelijke gemeenten ontbreekt vaak een specifieke medewerker voor het thema radicalisering, of zelfs voor algemene veiligheidsthema's. Ook een goed functionerende Lokale Integrale Veiligheidscel (LIVC R) ontbreekt vaak, waardoor signalen moeilijker opgepikt en besproken worden.

De resultaten wekken de indruk dat radicalisering en polarisatie vooral in stedelijke gebieden voorkomen, maar klopt dat wel? Interpretatie van deze cijfers vereist voorzichtigheid: het gaat hier om percepties van respondenten, niet om de objectieve situatie. Een goede signalering hangt nauw samen met de aanwezigheid van professionals die kennis hebben om het "ongrijpbare" bloot te leggen en te begrijpen wat er leeft onder de inwoners.

Bovendien bevestigen de respondenten dat ook in kleine gemeenten signalen van radicalisering zichtbaar zijn, zoals nazivlaggen bij bewoners thuis en fysieke aanvallen op personeel. Radicalisering speelt zich dus niet alleen af in de steden, maar ook in kleinere gemeenten.

Aanbeveling 1: Versterk de ondersteuning van kleinere gemeenten

Het huidige systeem van projectsubsidies speelt vooral in het voordeel van lokale besturen met voldoende capaciteit en middelen om sterke projectaanvragen op te stellen. Dit resulteert in een groter aandeel aan projectmiddelen voor deze besturen, terwijl kleinere steden en gemeenten vaak zonder financiële steun achterblijven, ondanks hun eigen uitdagingen. Deze situatie creëert een vicieuze cirkel: goed uitgeruste gemeenten versterken hun aanpak, terwijl anderen achterop raken in de strijd tegen deze problematiek.

Budgettaire krapte maakt het onmogelijk om alle Vlaamse gemeenten te voorzien van middelen. De VVSG en lokale besturen benadrukken het belang van een gerichte inzet van het budget om maximale impact te realiseren bij Vlaamse lokale besturen. Gemeenten die een trekkersrol opnemen in een intergemeentelijke samenwerking rond de aanpak van polarisatie en radicalisering verdienen extra beloning. Deze aanpak stimuleert kennisdeling en ondersteunt ook kleinere gemeenten.

Aanbeveling 2: Zet in op het delen van kennis en expertise op regionaal/provinciaal niveau

De VVSG zet al jaren, op vraag van lokale besturen, in op de organisatie van provinciale platformen waar lokale besturen elkaar kunnen ontmoeten. Deze platformen dienen als belangrijke ontmoetingsplaatsen om kennis en ervaringen uit te wisselen, maar ook om samen oplossingen te zoeken voor gedeelde uitdagingen. Door dit initiatief bereikt de VVSG een steeds groter aantal lokale besturen die vaak minder toegang hebben tot dergelijke netwerken.

Het is belangrijk om verder te investeren in deze bovenlokale ondersteuning. Dergelijke platformen bieden immers een structurele mogelijkheid om intergemeentelijke samenwerkingen te stimuleren en lokale signalen te bundelen, zodat deze sterker en gefundeerder aan het beleid worden gepresenteerd. Verdere investeringen in deze platformen vergroten niet alleen de lokale slagkracht,

maar versterken ook de weerbaarheid van Vlaamse gemeenten tegen de uitdagingen van vandaag en morgen.

Radicalisering en polarisatie als “ongrijpbare” fenomenen.

Een ambtenaar uit een centrumstad ziet de grootste uitdaging in de aanpak van radicalisering in de complexiteit en brede impact van het fenomeen. Radicalisering blijft ongrijpbaar en raakt verschillende beleidsdomeinen, zoals diversiteit, veiligheid, levensbeschouwing, sociale cohesie en inclusie.

Veel professionals ervaren moeilijkheden om een effectieve aanpak uit te werken voor dit ongrijpbaar fenomeen. Een aanpak vergt immers meer dan een snelle ingreep. Lokale problemen moeten in kaart worden gebracht, netwerken met diverse partners moeten ontstaan en samenwerking vergt actieve informatie-uitwisseling. Maar hoe werkbaar blijft deze aanpak als er weinig tijd beschikbaar is of de noodzaak niet onmiddellijk gezien wordt?

Aanbeveling 3: Investeer in een gecoördineerd en modulair vormingsaanbod

Na bijna tien jaar preventiebeleid radicalisering vragen respondenten nog steeds naar een kwaliteitsvolle basisopleiding rond het detecteren van signalen van radicalisering. Dit komt door de hoge mobiliteit onder professionals in dit domein, deels veroorzaakt door de onzekere financiële ondersteuning, en het ontbreken van een duidelijk leertraject. Hierdoor krijgen dure vormings- en trainingspakketten van consultancybureaus vrij spel, zonder controle of evaluatie.

Om deze versnippering en de opkomst van een “deradicaliseringsindustrie” tegen te gaan, is het essentieel om kwaliteitscriteria en coördinatie te introduceren. Een uniform, modulair opleidingsaanbod biedt een efficiënte oplossing waarmee lokale besturen tijd besparen, samenwerking versterken en informatie-uitwisseling verbeteren.

Anti-overheidssentimenten blijven sterk aanwezig

In de ledenbevraging van 2022 kwam een duidelijke stijging van anti-overheidsradicalisering (en anti-establishment in de brede zin) naar boven. De COVID-19-pandemie bracht een sterke verdeeldheid in de samenleving teweeg: veel burgers uitten twijfels over de ernst van de pandemie, de vaccinatiecampagne en de maatregelen van de (lokale) overheid. Radicale groeperingen grepen deze onzekerheid aan om angst en wantrouwen te voeden.

De pandemie en latere crisismomenten, zoals de energie- en opvangcrisis, lieten diepe sporen na. De resultaten tonen dat soevereine of autonome burgerbewegingen nog steeds actief blijven. Voor veel gemeenten resulteert dit in zogenaamd “paper terrorism”: burgers zetten pseudo-juridische argumenten in om boetes te vermijden of aanspraak te maken op een zogenaamd ‘geboortetrust.’

Momenteel bestaat er geen reden voor paniek, maar het opvolgen van de situatie blijft essentieel. Gebeurtenissen in Nederland tonen aan hoe snel dergelijke situaties kunnen escaleren. Waakzaamheid is daarom geboden, zeker nu respondenten aangeven dat mandatarissen bedreigingen ontvangen en dat het risico op ondermijning van de rechtsorde toeneemt.

Aanbeveling 4: Herstel het vertrouwen in de overheid

De afgelopen jaren stonden lokale besturen onder druk door een bijna constante stroom van crises (o.a. opvangcrisis, Covid-19 pandemie, energiecrisis). Deze periode riep bij veel burgers gevoelens van angst, frustratie en vermeende onrechtvaardigheid op. Terwijl sommigen vreedzaam hun bezorgdheden uitten, verspreidden anderen haat en bewust foutieve informatie.

Ondanks deze uitdagingen hebben burgers nog steeds het meeste vertrouwen in de lokale overheid, dat blijkt uit cijfers van statistiek Vlaanderen. Dit biedt een unieke kans om de band met burgers te versterken en het vertrouwen in de democratie te herstellen. Een inclusieve en transparante aanpak is daarbij essentieel. Lokale besturen moeten de ruimte krijgen om actief de dialoog met burgers aan te gaan, via participatieve beleidsprocessen en regelmatige informatievoorziening. Initiatieven zoals burgerpanels, brave spaces en digitale platforms kunnen burgers meer inzicht geven in beleidskeuzes en hen actief betrekken bij besluitvorming.

Verkiezingsjaar levert hoop desinformatie op, gericht op kwetsbare groepen

Dit jaar vierden we de democratie met verkiezingen op Europees, federaal, Vlaams, provinciaal en lokaal niveau. Tegelijkertijd signaleerde 58% van de respondenten een bewuste verspreiding van foutieve informatie over het lokale beleid, met de duidelijke bedoeling om polarisatie aan te wakkeren. Het gaat dan bijvoorbeeld over zogenaamde nieuwe inplanting van een moskee of een asielcentrum.

Deze desinformatie richt zich, zoals eerder, vooral op kwetsbare groepen zoals minderheden, vluchtelingen en migranten. Samen met lokale besturen zijn zij een veelvoorkomend doelwit. Hardnekkige verhalen over vermeend geweld door vluchtelingen, ongerechtvaardigd ontvangen leeflonen en beschuldigingen van ongepast gedrag blijven circuleren en schaden zowel de getroffen groepen als het vertrouwen in het lokale bestuur.

Aanbeveling 5: Werk aan een gecoördineerde aanpak van mis- en desinformatie

Wij vragen bovenlokale overheden om steden en gemeenten te ondersteunen in het bestrijden van desinformatie die polarisatie aanwakkert en kwetsbare groepen stigmatiseert. Werk binnen het Vlaams decreet radicalisering en polarisatie gecoördineerde acties uit die lokale besturen helpen om foutieve informatie effectief te herkennen, te ontkrachten en tegen te gaan. Concreet denken we aan volgende acties:

- Zorg voor een **centraal meldpunt** waar lokale besturen en (online) omstaanders desinformatie kunnen rapporteren en directe ondersteuning krijgen bij het aanpakken van misleidende verhalen.
- Faciliteer gerichte **campagnes** om de weerbaarheid van lokale gemeenschappen te vergroten
- Maak **factchecks** breed toegankelijk voor burgers, in samenwerking met een organisatie op vlak van mediawijsheid.
- Bied **opleidingen** aan voor lokale mandatarissen en medewerkers om hen te versterken in communicatie en crisismanagement rond desinformatie.
- Werk aan een **structurele samenwerking** met sociale-mediaplatformen en mediapartners om desinformatiecampagnes in een vroeg stadium te signaleren en te neutraliseren.

“Onlife” realiteit is uitdaging voor lokale besturen

Veel lokale besturen ervaren de online wereld als een blinde vlek, zo blijkt uit onze bevraging. Dit terwijl jongeren steeds meer "onlife" leven omdat technologie, met name smartphones en sociale media, integraal deel uitmaken van hun dagelijkse activiteiten. Ze communiceren, leren en ontspannen zowel online als offline, waarbij deze werelden vaak naadloos in elkaar overlopen.

Gemeenten staan voor de uitdaging om een gepaste aanpak te ontwikkelen voor online haat, desinformatie en escalerende situaties. Het grensoverschrijdende karakter van het internet maakt ingrijpen lastig, omdat traditionele gemeentegrenzen hier niet van toepassing zijn. Tegelijkertijd ontvangen gemeenten steeds meer signalen van online escalaties, vooral onder jongeren, die zich vertalen naar reële spanningen binnen de gemeenschap.

Geopolitieke fenomenen hebben vaak een directe lokale impact, doordat conflicten van de andere kant van de wereld op de voet kunnen worden opgevolgd door lokale gemeenschappen.

Aanbeveling 6: Ondersteun gemeenten in de gedeelde strijd tegen online polarisatie

Lokale besturen vragen dringend om ondersteuning vanuit bovenlokale overheden in de vorm van vorming en training over hoe ze kunnen omgaan met online haat en polarisatie. Daarnaast is er behoefte aan begeleiding om de aanwezigheid van lokale besturen op diverse sociale-mediaplatformen uit te breiden. Hoewel gemeenten vaak actief zijn op Facebook, blijven andere platformen zoals Instagram, TikTok en X (voorheen Twitter) voor veel besturen grotendeels onbenut. Door gerichte opleidingen, praktische tools en samenwerking met experts kunnen steden en gemeenten hun digitale weerbaarheid vergroten, proactiever inspelen op online uitdagingen en escalaties voorkomen.

We vragen de bovenlokale overheden tevens om de lopende projecten rond monitoringtools voor sociale mediaplatformen verder te zetten en uit te breiden. Deze tools bieden waardevolle inzichten voor lokale besturen door het detecteren van trends, signalen van polarisatie en online haatspraak. Hoewel deze projecten vaak nog in de ontwikkelingsfase zitten, hebben ze toekomstgericht het potentieel om een essentiële ondersteuning te vormen voor lokale besturen bij het anticiperen op en aanpakken van online escalaties. Structurele investeringen in onderzoek, ontwikkeling en opleiding voor het gebruik van deze tools zullen de digitale weerbaarheid van gemeenten aanzienlijk versterken.

Polarisatie op school

In de bevraging komt naar boven dat scholen toenemende polarisatie ervaren onder jongeren, bijvoorbeeld rond thema's zoals het conflict in Gaza, LGBTQIA+-rechten en gender. Sommige leerlingen weigeren deel te nemen aan lesactiviteiten die botsen met hun overtuigingen, wat spanningen in de klas veroorzaakt. Daarbij zoeken leerkrachten en directies naar concrete oplossingen, maar die ontbreken. Daarnaast ontmoedigt de angst voor reputatieschade of conflicten met ouders hen om gevoelige onderwerpen openlijk te bespreken.

Toch groeit in Vlaanderen een positieve trend: scholen vinden lokale besturen steeds meer als partner in het preventiebeleid. Door nauwe samenwerking, gerichte opleidingen en praktische tools bieden lokale besturen scholen ondersteuning aan in het omgaan met polarisatie. Dit versterkt hun rol als veilige plek voor dialoog en verbinding in de samenleving.

Aanbeveling 7: Versterk de relatie tussen onderwijs en lokaal bestuur

De Vlaamse overheid kan een sleutelrol spelen in het versterken van de rol van onderwijs bij het voorkomen van radicalisering en polarisatie. Voorzie scholen van structurele ondersteuning om gevoelige thema's zoals radicalisering, diversiteit en polarisatie op een veilige en constructieve manier bespreekbaar te maken. Dit vraagt om concrete tools, methodieken en professionele vormingen die de handelingsverlegenheid van directies en leerkrachten verminderen.

Daarnaast is het belangrijk om scholen expliciet te positioneren als cruciale partners binnen een breder preventiebeleid. Stimuleer nauwe samenwerking tussen scholen, lokale besturen en andere actoren zoals welzijnsorganisaties en politie. Investeer in opleidingen en intervisietrajecten, zodat schoolteams leren omgaan met spanningen en beter voorbereid zijn op uitdagingen rond polarisatie en radicalisering. Zo draagt de overheid bij aan een veilige leeromgeving en een veerkrachtige samenleving.

Staat de LIVC R in slaapstand?

In Vlaanderen beschikken we, op papier, over voldoende LIVC's R, maar niet alle cellen functioneren even actief. Uit onze bevraging blijkt dat 31% van de gemeenten tot nu toe nog geen casusbespreking heeft gehouden, wat vragen oproept over de consistentie en effectiviteit van deze structuren. Een actieve werking, ondersteund door duidelijke richtlijnen en training, is essentieel om gewelddadige radicalisering effectief aan te pakken.

Daarnaast reikt een succesvolle aanpak verder dan casusoverleg alleen. Het uitbouwen van een sterk netwerk buiten de LIVC R blijft cruciaal. Partners in welzijn, onderwijs, politie en gemeenschappen moeten samen een dynamische en veerkrachtige structuur vormen. De toekomst ligt onmiskenbaar in multidisciplinair samenwerken, maar dat brengt uitdagingen met zich mee: betrekken we de juiste mensen, hanteren we de juiste methoden, en bereiken we de impact die nodig is?

Aanbeveling 8: Professionaleer de LIVC R

Hoewel het pleidooi voor samenwerking bij wicked problems zoals radicalisering breed gedragen wordt, blijft de vraag: werkt het in de praktijk? Om de daadwerkelijke impact te verhogen, is voortdurende evaluatie van processen en resultaten noodzakelijk. Dit vraagt om een gedeelde verantwoordelijkheid en een cultuur van leren en aanpassen binnen en buiten de LIVC R. Alleen zo bouwen we aan een weerbare en inclusieve samenleving.

We roepen daarom de Vlaamse overheid op om verder te investeren in de professionalisering van de LIVC R. Voorzie structurele ondersteuning zoals opleidingen, begeleidingen en tools om een actieve en uniforme werking in alle gemeenten te waarborgen waarbij preventie centraal staat. Leg de focus op het versterken van multidisciplinaire samenwerking, zowel binnen als buiten het casusoverleg, door partners te verbinden en netwerkvorming te stimuleren.

Bijlagen

Bijlage 1: Representatie van gemeenten naar Belfius cluster⁴

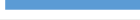

Type	Cluster	Toelichting	Aantal gemeenten	Proportie gemeenten	Aantal respondenten	Proportie resp. per cluster van gemeenten	Proportie type cluster per totaal aantal respondenten (n=152)
Woongemeenten	V1	Gemeenten in de stadsrand met hoge inkomens en vergrijzende bevolking	10	39%	3	30%	31%
	V2	Gemeenten in de stadsrand met hogere inkomens en toenemend aantal jongeren	14		5	36%	
	V3	Woongemeenten met hogere inkomens	37		15	41%	
	V4	Woongemeenten met toenemend aantal jongeren	28		10	36%	
	V5	Woongemeenten met vergrijzende bevolking	27		14	52%	
Landelijke gemeenten	V6	Landelijke woongemeenten met hogere inkomens	21	21%	8	38%	20%
	V7	Landbouwgemeenten	17		10	59%	
	V8	Landelijke woongemeenten met eerder vergrijzende bevolking	26		12	46%	
Economische aantrekking	V9	Gemeenten in de stadsrand met economische aantrekking en toenemend aantal jongeren	13	25%	9	69%	30%
	V10	Gemeenten met economische aantrekking en vergrijzende bevolking	16		10	63%	
	V11	Gemeenten met economische aantrekking en groter bevolkingsaantal	13		6	46%	
	V12	Gemeenten en kleine steden met centrumfunctie en economische aantrekking	32		20	63%	
Verstedelijkte gemeenten	V13	Goed uitgeruste gemeenten en kleine steden met vergrijzende bevolking	11	8%	7	64%	9%
	V14	Goed uitgeruste gemeenten en kleine steden met toenemend aantal jongeren	14		8	57%	
Grote en regionale steden	V15	Grootsteden en centrumsteden	13	4%	12	92%	8%
Kustgemeenten	V16	Kustgemeenten	8	3%	3	38%	2%
TOTAAL			300	100%	155	51%	100%

⁴ Gebaseerd op de typologie van de Vlaamse Gemeenten 2017 van sociaaleconomische clusters met aanpassingen n.a.v. gefuseerde gemeenten

Bijlage 2: Representatie van gemeenten naar geografische indeling (per provincie)

Provincie	Totaal aantal gemeenten per provincie	Procentueel aantal gemeenten per provincie (n=300)	Aantal gemeenten per provincie in de steekproef	Procentueel aantal gemeenten per provincie in de steekproef (n= 152)
West-Vlaanderen	64	21%	34	22%
Oost-Vlaanderen	60	20%	26	17%
Antwerpen	69	23%	38	25%
Limburg	42	14%	27	18%
Vlaams-Brabant	65	22%	27	18%
Totaal	300	100%	152	100%

Bijlage 3: Desinformatie

	Aantal	% van de antwoorden	%
Lokale overheidsbeleid	29		58%
Etniciteit & cultuur	22		44%
Vluchtelingen(beleid)	22		44%
OCMW leefloon en uitkering	21		42%
Integratie en inburgering	14		28%
Mobiliteit	14		28%
Beschikbaarheid sociale woningen	14		28%
Conflict Israël-Palestina	12		24%
Conflict Rusland - Oekraïne	10		20%
COVID-19	9		18%
Ruimtelijke ordening	7		14%
Religie	6		12%
Taalbeleid	5		10%
Fusie van gemeenten	4		8%
Andere, gelieve te specificeren	3		6%
Statuut tijdelijke ontheemden	2		4%

Tabel 17: thema's desinformatie

Meer info en bronnen

[Activiteitenverslag 2023 - OCAD \(belgium.be\)](#)

2. [Ledenbevraging 2022 \(vvsq.be\)](#)

Over VVSG

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw is het steunpunt, de belangenbehartiger en de beweging van het lokale bestuur. Alle 300 gemeenten en OCMW's in Vlaanderen zijn lid, naast vele politiezones en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Een huis van vertrouwen dat haar leden advies en begeleiding verleent, informatie geeft op maat, zorgt voor opleiding en vorming, ontmoetingsdagen organiseert en andere ondersteunende diensten biedt. Meer dan 10.000 politici of ambtenaren volgen elk jaar een studiedag of een opleiding bij de VVSG.

VVSG

